

NOTAT

om Tyrkiet og EU

**Tyrkisk industri:
»Måske vil vi alligevel ikke«**

**Magten i ny traktat:
Vetoret til tyskerne og tyrkerne**

**EU dybt splittet:
Forhandlinger med livrem og seler**

**Tigerøkonomi,
tørklæder og kampvogne**

NOTAT går i dybden og giver indsigt hver måned

TILBUD TIL NYE LÆSERE:

Få dit første nummer for 29,50 kr. og styr selv hvilke temanumre du ønsker.

www.notat.dk

Ekstra eksemplarer af dette og tidligere numre kan købes til undervisning eller møder. Send en e-mail til notat@notat.dk eller ring på tlf. 86 48 16 00 og få et tilbud.

Nye muligheder: Fra og med dette nummer har du nye spændende muligheder som abonnent på NOTAT.

Du kan nu styre dit abonnement helt selv. Ved at gå ind på www.notat.dk under Mit abonnement og taste dit kundenummer – kan du »pausere«, som vi kalder det. Du vælger bare at springe over, hvis kommende tema ikke interesserer dig, eller hvis du i en periode ikke har tid til NOTAT-læsning. Så forlænges dit abonnement bare. Mere fleksibelt kan det ikke være.

Hvis du flytter eller ønsker ændringer i dit abonnement, klares det også på hjemmesiden.

Styr selv dit abonnement på: www.notat.dk

Abonnementsservice:

NOTAT, Ved Søen 1, Jels, 6630 Rødding, tlf. 70 26 16 48
abonnement@notat.dk

Priser på NOTAT:

Almindelig stykpris:

49,50 kr. ved betaling pr. nummer
45,50 kr. ved betaling for 3 numre = 136,50
43,25 kr. ved betaling for 6 numre = 259,50
41,25 kr. ved betaling for 12 numre = 495,-

Rabat stykpris for studerende og pensionister:

38,00 kr. ved betaling pr. nummer
35,00 kr. ved betaling for 3 numre = 105,-
33,00 kr. ved betaling for 6 numre = 198,-
31,00 kr. ved betaling for 12 numre = 372,-

Institutioner og foreninger stykpris:

68,00 kr. ved betaling for 6 numre = 408,-
66,00 kr. ved betaling for 12 numre = 792,-

Redaktion: NOTAT, Christiansborg, 1240 København K.
redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Åge Skovrind, Erling Böttcher (ansv.), Anders Rom Dahl, Staffan Dahllöf, Pelle Christy Geertsen, Kenneth Haar, Luise Pihl og Sven Skovmand. NOTAT udgives i samarbejde med ind/dem-gruppen i EU-parlamentet og EUD.

Regnskab, annoncer og ledelse:

NOTAT, Nordkystvejen 2 F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

ISSN: 1603-7480

INDHOLD

Bliver EU klar til Tyrkiet?	4
Unionen har taget mange forbehold i forhandlingerne om medlemskab.	
Splittet om udvidelsen	5
Den stærkeste modstand kommer fra Wien, Berlin, Paris og Athen.	
Et godt tilbud til gamle Bruxelles	6
Det bliver slet ikke tyrkerne som skal stå med hatten i hånden i Bruxelles.	
Magten i Europa går til tyskere og tyrkere	7
Forslaget til ny EU-traktat indfører nyt stemmesystem.	
Tyrkiet var engang en trussel mod Europa	8
Om Kemal Atatürk og landets historie.	
Den vestlige del af Tyrkiet er dynamisk	8
Økonomien er i voldsom vækst, men der er stadig stor fattigdom.	
Styrket religion, svækket islamisme	10
Tyrkernes holdning til religion og politik har ændret sig	
Udfordringer, magtkampe, forvirring	11
Om konflikten mellem militæret og regeringspartiet AKP	
Militæret kan vanskeligt lade være	12
Ny forfatning vil udfordre militærets særstilling	
Det forfulgte folk	14
30 millioner kurdere har aldrig haft deres egen stat	
Endnu lang vej til fuld ligestilling	15
Militæret og domstolene forfølger stadig kurderne	
Kurdiske politikere håber på fredag	16
Det pro-kurdiske parti DTP vandt 20 pladser i parlamentet	
KAMER rykker grænser	18
En unik kvindebevægelse har hjulpet tusindvis af kvinder	
Betændt debat om tørklædet	20
Færre bærer tørklæde, men flere viser det på gaden	
Ligestilling – nu med muslimske rødder	21
Regeringspartiet AKP har ændret patriarkalsk lovgivning.	
»Måske vil vi ikke være med«	22
Interview med repræsentant for Tyrkisk Industri	
Tyrkiets europæiske dilemma	24
Analyse af Pinar Bilgin, Bilkent Universitet i Ankara	
Turen til Bruxelles kan ende i Teheran	28
Interview med Morten Messerschmidt, Dansk Folkeparti	
For sikkerhedens skyld	28
Interview med Hanne Dahl, JuniBevægelsen	
Det mener partierne	30
Det siger de om Tyrkiets medlemskab af EU	

Erling Böttcher
redaktør

Den næste udvidelse?

Skal de? Kan de? Vil de? Vil vi?

Spørgsmålet om Tyrkiets medlemskab af den Europæiske Union vil med sikkerhed i mange år endnu være et af de store stridspunkter i diskussioner om EU. Det vil i givet fald blive en udvidelse som på mange måder er anderledes og mere udfordrende end hidtil. På det formelle plan fortsætter forhandlingerne – om end EU skiftede ned i lavere gear sidste år. Om det på et tidspunkt ender med et tyrkisk medlemskab, er der ingen der ved. Her på vores egen redaktion var meningene stærkt delte da vi kiggede i krystalkuglen.

At dømme efter meningsmålingerne er der ikke den store begejstring for at få Tyrkiet med i det europæiske fællesskab. Ifølge den seneste undersøgelse, foretaget af Rambøll Management og bragt i Jyllands-Posten den 10. oktober, siger et markant flertal på 58 pct. af alle danskere nej til at lukke Tyrkiet ind i EU, mens blot 30 pct. siger ja. Danmark er ikke en undtagelse. I hele EU er holdningen overvejende negativ.

Det er ikke det samme som at Tyrkiet aldrig bliver medlem. Af flere grunde. For det første er medlemskab slet ikke aktuelt på nuværende tidspunkt. For det andet er det ikke altid sådan at EU-lederne gør hvad befolkningen vil. Og for det tredje kan den folkelige holdning ændre sig i løbet af de kommende år.

Den kan blandt andet ændre sig under indtryk af de store forandringer der finder sted i Tyrkiet i disse år. I dette nummer får du indblik i et land hvor en rivende udvikling har vendt op og ned på mange af de gamle forhold. Det er for eksempel ubestrideligt at der, under ledelse af et parti med islamiske rødder, er sket en markant forbedring af de demokratiske friheder og rettigheder (men også at der stadig er problemer).

De store forandringer finder sted samtidig med at begejstringen for EU falder markant blandt tyrkerne. På få år er stemningen svunget fra en overvældende begejstring til fifty-fifty. Frustration over EU's pegefingre og at optagelsesforhandlingerne trækker ud i en evighed, er formentlig en vigtig forklaring. Men mange andre forhold spiller ind og spiller sammen med alle de modsætninger der går på kryds og tværs i det tyrkiske samfund. Nu er det et konservativt-demokratisk-religiøst parti som efter en overbevisende valgsejr i juli 2007 stræber efter et EU-orienteret markedsdemokratisk samfund, mens det gamle statsbureaukrati er blevet EU-kritisk og frygter for sine magtpositioner, i alliance med militæret som vogter landets traditionelle ikke-religiøse grundlag.

Efter spørgsmålet om hvorvidt Tyrkiet bliver klar til medlemskab, kommer spørgsmålet om hvorvidt EU så bliver klar? Det er lige så omfattende et spørgsmål, som fortjener stor opmærksomhed i de kommende år. De følgende sider er information og ammunition til debatten. God læselyst! ♦

Bliver EU klar til Tyrkiet ?

Alene tyrkisk deltagelse i EU's landbrugsordninger ville få Unionen til at kollapse. Hertil kommer så regional- og strukturfondsstøtten. Og den frie bevægelighed. Unionen har derfor taget mange forbehold i de igangværende forhandlinger om medlemskab.

UNIONENS LIV. Til dagligdagen i EU hører et indre marked med fri bevægelighed for varer, kapital, tjenesteydelser og personer. Hertil kommer landbrugsordninger, regionalstøtte og mange andre former for fælles regler og ordninger.

Det fylder alt sammen op imod 100.000 sider. De 100.000 siders love skal gennemføres i hvert eneste medlemsland i EU. Som vordende medlem af EU er det en stor mundfuld. Det lykkedes dog for både de ti øst- og centraleuropæiske lande, der blev medlemmer 1.

maj 2005, og de to seneste nytilkomne, Rumænien og Bulgarien, der kom til 1. januar 2007. I debatten om tyrkisk medlemskab bliver det oftest diskuteret om Tyrkiet kan blive klar til medlemskab. Men spørgsmålet er i lige så høj grad hvorvidt EU bliver klar til tyrkisk medlemskab. Det kneb gevaldigt for Unionen at blive klar til den store udvidelse med 10 lande.

Landbrug og arbejdskraft

Væsentlige problemer måtte Unionen udskyde eller krybe uden om før den var klar til

Splittet om udvidelsen

Der er ikke enighed i EU om udvidelsen med Tyrkiet. Den stærkeste modstand kommer fra Wien, Berlin, Paris og Athen. Konflikten er midlertidigt lagt til side, men ulmer videre.

TYRKERNE KOMMER. Da tyrkernes hær blev slået tilbage efter et halvt års belejring af Wien i 1683, åndede paven i Rom lettet op. Han havde mobiliseret kraftigt for at redde det habsburgske rige, vore dages Østrig og Ungarn, men ikke mindst havde han reddet katolikkerne fra de fremrykkende muhammedanere, og det vendte historiens gang afgørende.

Da den daværende østrigske kansler Wolfgang Schüssel i vore dage skulle trænge tyrken tilbage, lød det næsten som en genopførelse af krigeriske historiske begivenheder. I hvert fald blev det netop den østrigske kansler der som den første offentligt markedsførte den skepsis over for tyrkisk medlemskab af EU som findes over alt i Europa.

Krævede alternative muligheder

Da EU skulle i gang med optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet i oktober 2005, stod østrigernes kansler stejlt til sidste minut. Med opbakning fra 80 pct. af østrigerne ville han helst slet ikke have forhandlingerne i gang. I det mindste ville han have en passus med om at forhandlingerne ikke nødvendigvis skulle ende med medlemskab, men også kunne ende i en alternativ løsning.

Da alle lande skal være enige om at begynde forhandlinger med et ansøgerland, måtte de øvrige EU-lande love Østrig dels at også Kroatien kunne begynde optagelsesforhandlinger, og dels at der kom meget de-

taljerede beskrivelser af forhandlingerne. Den næste i rækken til at protestere mod tyrkisk medlemskab var den nye tyske kansler Angela Merkel.

Privilegeret partnerskab

Merkel havde allerede som tysk oppositionspolitikker markeret at hun nok var tilhænger af tæt samarbejde, men ikke egentligt medlemskab. Den officielle tyske position har været at bakke op om Tyrkiets medlemskab. Nu var Merkel i mellemtiden blevet kansler da optagelsesforhandlingerne skulle i gang. Som kansler luftede hun derfor endnu en gang muligheden for at Tyrkiet fik, hvad hun kaldte »et privilegeret partnerskab« i stedet for et medlemskab.

Det høstede hun højlydt kritik for, og det tyrkiske svar var da også et høfligt nej tak, det er ikke partnerskab, men medlemskab der er meningen. Også i Frankrig er Nicolas Sarkozy præsident for et land hvor et stort flertal afviser tyrkisk EU-medlemskab. Sarkozy der blev valgt til præsident i maj 2007, har benyttet sin nye post til at stikke

at lade de nye lande blive medlemmer. De mest kendte er landbrugsordningerne og den frie bevægelighed for arbejdskraft. Hvis de nye lande skulle have haft samme betingelser som de gamle EU-lande, ville landbrugsstøtten være eksploderet. Men ingen vil betale denne regning, og lade landbrugsstøtten stige, tværtimod ville mange lande hellere have afskaffet landbrugsstøtten. Resultatet blev at de nye lande fik en ordning hvor deres landbrug får langt mindre støtte end deres vesteuropæiske kolleger.

På arbejdsmarkedet var der frygt for en folkevandring af arbejdstagere fra øst mod vest, lokket af langt højere lønninger i vest. Resultatet blev at man tillod lande der ønskede det, at indføre overgangsordninger med restriktioner på den frie bevægelighed for arbejdskraft. Det har de fleste af de gamle EU-lande benyttet sig af. Undtagelser er Irland og Storbritannien der da også har fået 10 gange så mange gæstearbejdere fra Østeuropa som forventet. Problemerne er de samme med Tyrkiet, blot i højere skala.

en kæp i hjulet på forhandlingerne. Før han blev præsident, sagde han åbent at Tyrkiet aldrig kunne blive medlem af EU.

Absorptionskapaciteten

Seneste armvridning om udvidelsen på et EU-topmøde skete i december 2006 hvor de udvidelses-skeptiske lande pressede på for en diskussion om hvor mange nye medlemslande EU vil kunne håndtere i fremtiden. På EU-sprog hedder dette »absorptionskapaciteten«. EU-topmødet vedtog at denne også skulle respekteres ved optagelse af nye lande i klubben.

EU drejede med andre ord diskussionen væk fra hvorvidt kommende medlemslande opfylder betingelserne, over til EU's egne muligheder for at kunne klare integrationen af disse lande. Det drejer sig især om EU's institutioner, budget og politikker. Bag bekyrningerne om EU's absorptionskapacitet ligger naturligtvis at EU på to år er vokset med 12 lande.

Stoppede otte kapitler

I december 2006 sluttede EU's udenrigsmi-

nistre op om en anbefaling fra Kommissionen om at fastfryse forhandlingerne med Tyrkiet på otte af de 33 områder (kapitler), som der forhandles om. Anledningen til at få bremset medlemskabsprocessen med Tyrkiet var en konflikt omkring øen Cypern der i mange år har været delt i en græsk og en tyrkisk del. Af samme årsag er Grækenland af samme mening som de øvrige Tyrkiet-skeptiske lande.

Den tyrkiske kommentator Mehmet Ali Birand der hører hjemme i den EU-venlige lejr, foreslog umiddelbart efter forhandlingsstoppet at EU siger det som det er:

»Vi var nødt til at forsinke forhandlingerne med Tyrkiet. Vi har indset, at vi ikke kan klare at modtage sådan et stort og muslimsk land i vores union. Vi undskylder. Vi var nødt til at gemme os bag Cypern-sagen for at få vores vilje. Men I kan være sikre på at vi ikke har lavet om på vores langsigtede mål.«

Alt i alt har den i øjeblikket langsomme forhandlingsproces hvor altså 8 ud 33 emner er helt i stilstand, dæmpet de højrestede udvidelseskritiske lande. ♦

Bliver EU klar til Tyrkiet?

Har indbygget livrem og seler

Fra EU's side er der derfor indbygget både livrem og seler i forhandlingerne om medlemskab. Forhandlingerne følger 33 emner, såkaldte »kapitler«, som behandles hver for sig. Når et forhandlingskapitel skal påbegyndes, skal alle Unionens nuværende 27 medlemslande være helt enige. Og når et kapitel er færdigforhandlet og kan vedtages, så skal det igen ske med fuldstændig enstemmighed.

Alene i forhandlingernes åbning og afslutning på de 33 emner vil der således være indbygget ikke færre end 66 nødbremser Unionen kan trække i.

Hertil kommer at Unionen på forhånd har givet sig selv muligheden for at etablere »lange overgangsperioder, specifikke arrangementer, og permanente undtagelser«.

Det betyder at EU holder en dør åben for at Tyrkiet aldrig kommer med i f.eks. den fælles landbrugspolitik eller bliver omfattet af arbejdskraftens frie bevægelighed.

I en erklæring fra sidste år har EU dog præciseret at »permanent undtagelse« betyder at det permanent vil være muligt at indføre undtagelser, men ikke at undtagelserne skal være permanente. ♦

Optagelses-kriterierne

Efter et EU-topmøde i København i 1993 opstod begrebet »Københavnskriterierne«. Begrebet anvendes om en række politiske og økonomiske betingelser, ansøgerlande skal opfylde for at blive medlem af EU.

Kort opridset kan Københavnskriterierne opdeles i tre betingelser, som skal opfyldes, før et land kan blive medlem af EU:

1. Det politiske kriterium
Landet skal have stabile institutioner, der sikrer demokrati, retsstat, menneskerettigheder og respekt for og beskyttelse af mindretal.
2. Det økonomiske kriterium
Landet skal have en fungerende markedsøkonomi samt kunne klare konkurrencepresset og markedskræfterne inden for EU.
3. Kriteriet om overtagelse af EU's samlede regelværk »acquis communautaire«
Landet må være i stand til at påtage sig de forpligtelser, der følger af et medlemskab, herunder acceptere målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Et godt tilbud til gamle Bruxelles

Fortalerne for tyrkisk medlemskab kan vende tingene om: Det bliver slet ikke tyrkerne som skal stå med hatten i hånden i Bruxelles. Snarere omvendt. NOTAT digter her videre på nogle af de faktorer som normalt ikke har stor bevågenhed.

KINESISKE HØJDER. Hvordan kan man sige nej til en masse frisk ung arbejdskraft, 80 millioner glade forbrugere, en økonomisk tiger i tanken, samt gratis forstærkning af den militære kapacitet?

Med en vækst på over 7 pct. om året har den tyrkiske økonomi buldret derudad i de seneste år. Kun Kina overgår Tyrkiet i den disciplin der hedder økonomisk vækst.

Med den hastighed kan der ske meget i Tyrkiet inden år 2015 som er den tidligste dato for EU-medlemskab. Hvad mere er: Hvis også de nuværende 27 lande i EU fortsætter deres vækst ud fra dagens tal, ja så vil Tyrkiet økonomisk set overhale en del af de nuværende medlemslande. Allerede i dag kan Tyrkiet lige så godt være medlem af EU, som de to senest tilkomne EU-medlemmer, Rumænien og Bulgarien, kan være medlemmer – hvis man alene ser på økonomien.

Hertil kommer at EU's aldrende befolkninger skriger på ny arbejdskraft eftersom

kvinderne i de gamle EU-lande føder alt for få børn.

Nok udbud af arbejdskraft

Med et tyrkisk EU-medlemskab vil den slags problemer med udbuddet af arbejdskraft langt hen ad vejen være løst. Ganske vist falder fødselsraten i Tyrkiet hastigt, men uanset det vokser befolkningen, og den vil være sammensat på en økonomisk set attraktiv måde: Andelen af yngre erhvervsaktive bor-

gere i forhold til gamle, vil være langt højere i Tyrkiet.

Formentlig vil overskuddet af arbejdskraft kunne afhjælpe problemet over hele EU – forudsat naturligvis at Tyrkiet er fuldt og helt med i et åbent arbejdsmarked.

En sidegevinst ved alle disse friske unge borgere er at de også er forbrugere.

Nye forbrugere på markedet

Udsigten til 80 millioner nye forbrugere på

600.000 dygtige tyrkiske soldater står klar til at forstærke EU's militære udrykningsstyrker.

Magten i Europa går til tysk

Det stemmesystem som er blevet foreslået i EU's nye traktat, har givet systemets hovedforfatter kolde fødder over for tyrkisk medlemskab af EU. Hvis man i fremtiden reelt skal stemme efter befolkningstal, vil tyrkere og tyskere alene være tæt på den afgørende magt i EU.

»Konsekvenserne af tyrkisk medlemskab under det nye system vil blive meget større end under de nuværende regler, siger Frankrigs tidligere præsident Valéry Giscard d'Estaing.

ANALYSE: En forfatning for EU blev i første omgang lagt på is efter at de franske og hollandske vælgere stemte nej ved folkeafstemningerne i 2005. Nu har en anden traktat i stedet set dagens lys, Reform-traktaten. Men uanset den ene eller den anden traktat er en af de væsentlige bestanddele et helt nyt stemmesystem i EU's lovgivende organ, Ministerrådet.

Det nye bliver, hvis traktaten vedtages i sin nuværende form, at magtfordelingen i Ministerrådet reelt kommer til at følge befolkningstallene i medlemslandene (se boks om det dobbelte flertal). Grundreglen bliver at

love kan vedtages af ministre som repræsenterer 65 pct. af EU's samlede befolkningstal, og omvendt blokeres af ministre som repræsenterer mindst 35 pct. af EU-befolkningen.

Hvis Tyrkiet bliver optaget i EU om otte år, i år 2015, vil landet til den tid ifølge prognoserne have en større befolkning end Unionens i øjeblikket klart største medlemsland, Tyskland. Dermed skal Tyrkiet have lige så mange stemmer i EU, lige så mange pladser i EU-Parlamentet osv. som Tyskland skal have ifølge traktatudkastet. Til sammen vil Tyskland og Tyrkiet i en sådan situation have tæt på den afgørende blokerende tredjedel af

Bliver EU klar til Tyrkiet?

Kun Kina overgår Tyrkiet i den disciplin der hedder økonomisk vækst.

det indre marked vil nok kunne få smilet frem på enhver eksportchef i det gamle EU. I forvejen kan de gamle europæere alligevel dårligt spise, drikke og forbruge mere end de allerede gør, så hvor skal vi komme af med varerne?

I lighed med den store udvidelse med 12 øst- og centraleuropæiske lande vil den tyrkiske udvidelse skabe eksport- og investeringsmuligheder for europæisk industri i de gamle EU-lande.

Med sikkerhed er der en sektor som helt umiddelbart og helt gratis ville blive styrket ved tyrkisk medlemskab: Det er den militære arm på EU-samarbejdet.

Nye kræfter til det militære

Som et toptunet NATO-medlem har Tyrkiet Europas største hær. 600.000 dygtige tyrkiske soldater står klar til at forstærke EU's militære udrykningsstyrker. Rekrutteringsproblemer til fremtidige missioner vil blive fortid, og vrøvl

med lande som ikke rigtig vil tage ansvar og stille med soldater efter at det er besluttet, vil heller ikke være noget problem.

Som et fuldgyldigt medlem af EU vil Tyrkiet endvidere være fast forankret i Vestens demokrati-opfattelse, og vil dermed fungere

som et fyrtårn for demokrati og menneskerettigheder i Mellemøsten og i de arabiske lande.

Faktisk er Tyrkiet den helt oplagte løsning på nogle af Unionens problemer – hvis man ser sådan på det. ♦

ere og tyrkere

magten i EU. Hovedforfatteren bag de foreslåede stemmeregler advarer på den baggrund imod tyrkisk EU-medlemskab.

Nye regler øger konsekvenserne

Selv om Tyrkiet har deltaget fuldt ud på lige fod med de 10 nye medlemslande i det EU-konvent som har udarbejdet forslaget til nyt stemmesystem i EU, har diskussionen om magtdelingen i EU været præget af Polen som følte sig uretfærdigt behandlet i forhold

til et lige så stort land som Spanien. Men den tysk-tyrkiske magtkoncentration bruges åbent af chef-arkitekten bag stemmereglerne, den nu 80-årige tidligere franske præsident Valéry Giscard d'Estaing, som argument imod tyrkisk EU-medlemskab.

Konsekvenserne af tyrkisk medlemskab under det nye system vil blive »meget større« end under de nuværende regler, erklærede d'Estaing i et interview med avisen International Herald Tribune den 14. september 2004.

»Ved medlemskabet vil Tyrkiet være blevet det befolkningstungeste land i EU med den største stemmевægt i Rådet,« sagde d'Estaing til avisen.

»Det er en regel, vi ikke kan ændre,« sagde han, men har hverken før eller siden villet kommentere hvorvidt de nye stemmeregler ligefrem er blevet designet til at gøre Tyrkiets vej ind i EU sværere.

Ikke uskyldige stemmeregler

Andre har til gengæld gerne villet kommentere sagen: »Jeg vil sige at forslaget (til nye stemmeregler, red.) ikke er udarbejdet i uskyldighed, og som tidligere medlem af konventet ved jeg hvad jeg siger,« sagde den daværende spanske udenrigsminister Ana Palacio i et andet interview i april samme år.

»Jeg tror stærkt på at det er i EU's interesse at have Tyrkiet som medlem, men under det dobbelte flertals arrangement har Tyrkiet ingen chance for optagelse nogensinde,« sagde hun ifølge International Herald Tribune. ♦

Det dobbelte flertal

En ny form for hovedregel for vedtagelse af love i EU er planlagt: Det såkaldte »dobbelte flertal« betyder at 55 pct. af medlemslandene skal stå bag en lov, men samtidig skal de også repræsentere 65 pct. af EU's samlede befolkning.

Erfaringen i EU viser at det stort set aldrig er noget problem at samle 55 pct. af medlemslandene bag en lov. Interessen vil derfor hæfte sig ved befolkningstallet.

Kravet om 65 pct. af den samlede EU-befolkning betyder omvendt at ministre med 35 pct. af befolkningerne bag sig udgør et såkaldt blokerende mindretal. Intet kan vedtages imod ministre med 35 pct. af befolkningerne bag sig.

Tyrkiet var engang en trussel mod Europa

Men fra 1800-tallet og til 1923 var landet »Europas syge mand«.

TYRKIETS HISTORIE. Tyrkerne stammer efter alt at dømme fra Sibirien, men for cirka tusind år siden vandrede de mod vest hvor de i kraft af deres militære dygtighed skabte store forandringer. Allerede i 1071 rettede de i Konstantinopel et tilintetgørende slag mod det østromerske rige, som mistede hele Lilleasien og kun ved korstogenes hjælp vandt en del af området tilbage.

I de følgende århundreder erobrede tyrkerne stadig større dele af Balkan-halvøen, og i 1453 erobrede de selveste Konstantinopel som siden da blev kaldt Istanbul.

Nederlagene ved Wien

Tyrkernes erobringer fortsatte, og ikke blot landene på Balkan, men også Ungarn og det sydlige Rusland kom under tyrkisk styre.

I 1529 og i 1683 belejrede tyrkiske soldater endda Østrigs hovedstad Wien. Det mislykkedes dog begge gange at indtage byen. I 1529 tvang voldsomme regnskyl tyrkerne til at trække sig tilbage, og i 1683 kom tyske og polske riddere til hjælp. Derefter gik det ned ad bakke. I 1700- og 1800-tallet løsrev det

ene område sig efter det andet. Tyrkiet blev af flere og flere kaldt »Europas syge mand«.

Krigen blev en katastrofe

Endnu i 1914 besad Tyrkiet Albanien, Makedonien og den nordøstlige del af Grækenland samt Syrien, Libanon, Palæstina, Jordan og Irak.

Men under Første Verdenskrig støttede Tyrkiet Tyskland og Østrig-Ungarn, og det blev en katastrofe.

I 1920 måtte den tyrkiske sultan indgå en utrolig hård fredsftale. Den fratog ikke blot tyrkerne deres sidste besiddelser i Europa og Mellemøsten. Også Lilleasien blev berørt. Grækerne fik den vestlige del af landet, mod nordøst skulle der dannes en selvstændig armensk stat, og det kurdiske område mod øst skulle have selvstyre.

Tilbage til Tyrkiet blev kun Istanbul og det fattige centrale område i midten af landet.

Kemal Atatürks sejr

Det tyrkiske parlament nægtede imidlertid at godkende aftalen, og under ledelse af

Overalt i Tyrkiet møder man billeder og statuer af landsfaderen Kemal Atatürk. Han var landets præsident fra dannelsen af den tyrkiske republik i 1923 indtil sin død i 1938.

Den vestlige del af Tyrkiet er dynamisk

Men den østlige del af landet har svært ved at følge med. Og striden med kurderne øger problemerne.

DEN TYRKISKE ØKONOMI. Sammenlignet med Danmark er Tyrkiet et fattigt land. Den årlige indkomst pr. indbygger var i gennemsnit 32.000 kroner i 2005 – mindre end 10 procent af hvad den var i Danmark.

Men det giver et forkert billede af Tyrkiet. For nok er landet fattigt, men det er samtidig dynamisk. Den årlige vækst er på 7-8 procent, og den tyrkiske industri klarer sig fint i konkurrencen.

Tyrkiet har således en eksport, der – når man ser bort fra olien – er omkring ti gange så stor som eksporten fra lande som Iran og Egypten, der har lige så mange indbyggere.

Det velordnede Istanbul

Samtidig er Tyrkiet på mange måder et velordnet samfund.

Den største by, Istanbul, er på blot 50 år vokset fra én million til over 11 millioner. Alligevel er den rimelig godt forsynet med offentlig service. Selv de fattige kvarterer har vand, elektricitet og kloaker, og de har en hel anden karakter end de slumbyer man for eksempel finder i Egyptens hovedstad Kairo.

Trafikken er naturligvis et problem, ikke mindst fordi al trafik over Bosphorus skal gå ad to broer. Der arbejdes i øvrigt med en

jernbanetunnel under strædet. Den skal være færdig i 2009 og forventes at koste cirka 15 milliarder kroner.

De to mål kan dog blive svære at nå. For Istanbul er bygget oven på det gamle Konstantinopel, og arkæologiske udgravninger giver stadige forsinkelser – og fordyrelser.

Fattigdommen findes mod øst

Men ikke alle tyrkere har glæde af det økonomiske opsving. Det findes først og fremmest i den vestlige og centrale del af Tyrkiet, mens de østlige egne halter bagefter.

Ifølge Mellemøstinformation for november 2006 fra Syddansk Universitet var den gennemsnitlige indkomst i det vestlige Tyrkiet cirka 60.000 kroner, mens den i landets østlige del lå på omkring 5.000 kroner.

Fakta om Tyrkiet

- Tyrkiet dækker et areal på 781.000 kvadratkilometer og er dermed dobbelt så stort i udstrækning som Tyskland.
- Befolkningen er på cirka 75 millioner mennesker, og landet har dermed en befolkningstæthed der svarer til Danmarks. 65 procent af befolkningen bor i byer.
- De største byer er Istanbul med over 11 millioner, hovedstaden Ankara med cirka 4 millioner, Izmir med 3 millioner, Bursa med 1,7 millioner, Adana med 1,5 millioner og Konya med 1,4 millioner. Den største kurdiske by Diyarbakir har knap en million.
- De tyrkiske kvinder får i gennemsnit 2,2 børn hvilket svarer til forholdene i Danmark i 1960'erne. På grund af tidligere tiders mange fødsler er der dog en årlig befolkningstilvækst på omkring 1 procent.

Mustafa Kemal – den senere Kemal Atatürk – blev de tabte områder erobret tilbage i 1923.

Det betød at halvanden million grækere måtte flygte, og at kurderne mistede deres håb om hjemmestyre. Det kurdiske sprog blev forbudt, og kurderne blev fra nu af kaldt for »bjergtyrkere«.

Ville gøre Tyrkiet stærkt

Kemal Atatürk ville ikke blot sikre Tyrkiets enhed. Han ville også gøre landet stærkt, og det kunne det efter hans mening kun blive ved at efterligne Europa.

Derfor indførte han det latinske alfabet, afskaffede kravet om, at islam skulle være landets religion, og tvang mændene til at gå vestligt klædt. Fez og turban blev forbudt, og kvinderne fik lov til at gå uden slør.

Forbedrede uddannelsen

Kemal Atatürk gjorde også en indsats for at forbedre uddannelsen der i 1920'erne var ganske elendig.

Endnu i 1928 kunne kun 8 procent læse

og skrive, men som følge af Kemals reformer nåede andelen i 1945 op på 30 procent, og i 1995 var den på 84 procent – fordelt med 92 procent på mænd og 76 procent på kvinder.

Mindre heldigt var det måske at Kemal lod staten overtage en lang række virksomheder. Det skete af frygt for udenlandsk indflydelse, men det forsinkede uden tvivl Tyrkiets udvikling. ♦

Forholdene forværres af striden med kurderne, der i mange år har skabt uro i området og skræmt investeringer væk.

Den store korrupsion

Et andet problem for Tyrkiet er den store korrupsion. Ifølge Transparency Internationals oversigt over bekæmpelse af korrupsion var Tyrkiet nummer 65 på listen i 2005. Landet blev af EU-landene kun overgået af Polen og Rumænien, der var henholdsvis nr. 70 og 85.

Den tyrkiske regeringschef Erdogan har flere gange sagt at han vil bekæmpe korrupsion. Men opgaven er ikke nem.

60 medlemmer af det nu afgåede tyrkiske parlament var således tiltalt for korrupsion. ♦

Tyrkiet er et land i økonomisk fremgang med en årlig vækst på 7-8 procent. Men sammenlignet med Danmark er det et fattigt land.

Styrket religion, svækket islamisme

En tredjedel af befolkningen er tilhængere af den shiitiske sekt alevierne.

TYRKERNES RELIGION. Tyrkerne er et muslimsk folk. 99 procent bekender sig til islam, men deres religion er som hovedregel ikke præget af fanatisme.

Det gælder især den tredjedel af befolkningen der er alevier (eller alevitter). De tilhører en shiitisk sekt, der som de andre shiiter er tilhængere af profeten Muhammeds svigersøn Ali.

Til forskel fra andre shiiter har de imidlertid et afslappet forhold til de regler som Muhammed opstillede. De beder således ikke fem gange om dagen, og de vender ikke hovedet mod Mekka når de beder. De har også en kritisk holdning til dele af Koranen.

Forbud fez og slør

På det religiøse område er Tyrkiet stadig præget af Kemal Atatürk – manden, der reddede Tyrkiet fra ødelæggelse i 1920'erne.

Atatürk ønskede at gøre Tyrkiet til et moderne, vestligt land. Derfor adskilte han stat og religion, og han forbød religiøse symboler. Mændene fik forbud mod at bære fez, og han bekæmpede også kvindernes slør.

Denne politik følges stadig af det tyrkiske militær og de tyrkiske domstole. Kvinder i Tyrkiet har således siden 1997 ikke måttet bære tørklæde hvis de modtager undervisning på universiteterne. Hvis de overtræder forbuddet, bliver de bortvist.

Dette forbud ønsker den islamiske regeringschef Erdogan ganske vist at lempe. Men i offentlig tjeneste er slør og tørklæde stadig forbudt.

Religion fylder mindre

Tyrkernes holdning til religion og politik har ændret sig. En undersøgelse fra 2006 viste at religion fylder mere i tyrkernes selvforståelse, men mindre i forhold til samfundet.

For syv år siden mente 6 procent af tyrkerne at de var »meget religiøse«. Sidste år var det tal mere end fordoblet til 13 procent.

Men det er kun en af to meget markante forandringer. For når det gælder sammenblanding af religion og politik, er udviklingen gået i modsat retning. I 1999 gik 45 procent af tyrkerne ind for at religion skulle præge de politiske partier. I 2006 var andelen faldet til 25 procent.

Samtidig siger 9 procent at de går ind for en sharia-stat, dvs. en stat som bygger på religiøse love. I 1999 svarede hele 21 procent ja til dette.

Samlet set viser den nye undersøgelse at den tyrkiske befolkning har fået et mere afslappet forhold til religionen. På det personlige plan fylder den mere end tidligere, men i forhold til politik fylder den mindre. ♦

Tyrkiet gennemlever i disse år store forandringer, en rivende økonomisk udvikling og enorme udfordringer. Det er ikke kun spørgsmålet om forholdet til EU som deler vandene. Helt centralt står også diskussionen om en ny grundlov, militærets rolle, religionens betydning og rettighederne for kvinder og nationale mindretal. Spændingerne i samfundet går på kryds og tværs, men helt afgørende bliver forholdet mellem på den ene side det islamiske, »konservativt-demokratiske« AKP som vandt et absolut flertal i parlamentet i juli 2007, og på den anden side det magtfulde militærapparat som gennem hele republikkens levetid har vogtet – i perioder med åben magtudøvelse – landets enhed og sekulære (ikke-religiøse) grundlag. På de følgende sider ser vi nærmere på de nye spændinger i det tyrkiske samfund.

Udfordringer, magtkampe, forvirring

Udfordringen af militærets nøglestilling er vigtig, men det handler om mere end religion, siger debattører og forskere. De beskriver et samfund i politisk opbrud.

FORFATNINGSKAMP. En af de største tyrkiske aviser er sortlistet af landets militær.

»De taler ikke med os, og vi har ikke adgang til deres pressemøder,« fortæller Celil Sagir, udenrigsredaktør på det moderat muslimske dagblad Zaman, om det anspændte forhold til forsvarsmagten.

»Men det forhindrer ikke vore klummeskrivere at skrive som de vil,« tilføjer han.

Forsvarets boykot af den regeringsvenlige avis er et lille, men illustrativt eksempel på den igangværende forfatningskamp i Tyrkiet. En kamp som udfordrer den tyrkiske militærledelse og deres tilhængere.

På tænketanken TESEV (Stiftelsen for tyrkiske økonomiske og sociale studier) siger forskeren Sebiha Senyücel Gündogar:

»For første gang bliver Tyrkiets sekulære elite udfordret for alvor, det er et helt nødvendigt sammenstød.«

Uholdbare forventninger

Hendes kollega Volkan Aytar leder TESEV's program for demokratiovervågning. Han siger at militærets rolle i samfundet er uden proportioner og at dets indflydelse er større end det ser ud til.

»Tag for eksempel gendarmeriet (halvmilitære politikorps uden for de store byer, red.). Formelt hører det under Indenrigsministeriet, men reelt styres det af forsvarret. Det er ikke en holdbar situation.«

Volkan Aytar er skeptisk over for om regeringspartiet AKP kan opfylde alle de høje forventninger som vælgerne stiller efter valgsejren i juli.

»Man har fået stemmer fra kurdere, fra arbejdere, fra de fattige. Vælgertilslutningen

og håbet om sociale forandringer er blevet så store at partiet ikke har mulighed for at håndtere det.«

Til forskel fra mange andre mener Volkan Aytar ikke at AKP har en skjult – islamisk – dagsorden som kan retfærdiggøre militærets indblanding i den politiske proces.

Altid en sunnimuslim

»Selv hvis de skulle have en skjult dagsorden, og man kan jo aldrig vide hvad der foregår inde i hovedet på folk, så ville den ikke kunne gennemføres af tre grunde: partiets midtsøgende kurs, orienteringen mod EU, og de mange forskellige samfundsgrupper som man får støtte fra,« siger Volkan Aytar.

De to TESEV-medarbejdere er enige om at hovedkonflikten i Tyrkiet ikke kan reduceres til en strid om religiøse symboler mellem militæret og det AKP-dominerede parlament.

»Det er en modsætning som begge sider overdriver, og som får en forkert dækning i medierne. Det fører f.eks. til at det kurdiske spørgsmål bliver skubbet i baggrunden,« siger Sebiha Senyücel Gündogar.

»Et helt centralt spørgsmål er at medborgerskab og rettigheder skal have en etnisk definition og kun gælde for »tyrkere«. I øvrigt er det sekulære Tyrkiet noget som mere findes i teorien end i virkeligheden. Vi har jo aldrig haft en minister som ikke var sunnimuslim,« siger Volkan Aytar.

EU en katalysator

Vurderingen af AKP's dagsorden og evner afhænger af hvem man taler med, men blandt meningsdannerne er der bred enighed om at Tyrkiet bør søge en tilnærmelse til EU.

Bülent Korucu, generaldirektør for nyhedsbureauet Cihan, med de samme ejere som avisen Zaman, siger at reformer som begrænser militærets rolle er nødvendige, hvad EU end måtte mene, men at EU har fungeret som en katalysator som påskynder det arbejde.

»Selv om det ikke ender som vi håber på er processen en nødvendighed. Det kan ende godt, og det kan ende meget godt. Måske bliver det formelle medlemskab på et bestemt tidspunkt ikke så vigtigt,« siger han.

Den omstillingsfase som Tyrkiet er inde i, forvirrer ikke kun den udenlandske besøger.

Et samfund i opbrud

En aften på en café i Istanbul prøver Erol Önderoglu som arbejder på rettighedsnetværket Bianet, og Fehmi Gürdalli, fra fjernsynsstationen NTV, at udrede den tyrkiske verdenssituation.

Erol som nyder en øl, er ikke kun skeptisk over for militærets og statsmagtens hensigter. Han revser også premierminister Erdogan som har sagsøgt en avis for injurier.

»Kan ingen fortælle Erdogan hvad pressefrihed indebærer,« skriver han på Bianets hjemmeside dagen derpå. Fehmi holder sig til coca cola i fastemånedens ramadan.

»Jeg er sekulær muslim, og jeg deltog ikke i demonstrationerne mod regeringen i april. Men jeg støttede demonstrationen,« siger han.

»Det kan jeg godt følge, siger Erol, og tilføjer:

»Der kan du se, det traditionelle politiske landskab er i opløsning. Partier og folk befinder sig ikke længere hvor de plejede. Vi tyrkere er lige så forvirrede som du er.« ♦

Militærkup i Tyrkiet

1960 Militæret afsætter regeringen og henretter tre ministre

1971 Massefængsling af politiske aktivister

1980 Kup med 180.000 fængslede, 42.000 dømte, 25 henrettede

1997 Det »bløde« eller »postmoderne« kup, politiske partier bliver opløst, men genopstår i nye former

2007 »E-kuppet«, militæret advarer på sin hjemmeside om at man kan blive tvunget til at gribe ind, men gør det ikke

Militæret kan vanskeligt lade være...

Politiske opfordringer på en hjemmeside er knap så dramatiske som kampvogne i gaderne – hvis det ikke var fordi hjemmesiden tilhørte det tyrkiske militær.

MILITÆRDEMOKRATI? Lørdag den 28. april 2007 fremsatte ledelsen af det tyrkiske militær en slet skjult advarsel. På generalstabens hjemmeside kunne man læse at militæret er »den standhaftige forsvarer af sekularisme«, dvs. adskillelse af politik og religion, og at man var parat til at demonstrere »sin rolle og holdning når som helst det bliver nødvendigt.«

Udtalelsen blev ikke oversat til den engelske side, men den havde også en entydig indenrigspolitisk adresse.

Generalstabens formål var at forhindre parlamentets valg af den daværende udenrigsminister Abdullah Gül fra det religiøst inspirerede AKP til ny præsident.

I de følgende dage mødte næsten en million mennesker frem i gaderne i Istanbul, og

flere hundrede tusinde i byerne Ankara og Izmir, for at demonstrere mod Güls kandidatur, for det sekulære samfund, og til støtte for militæret som en garant mod »islamisme«.

Gül præsident alligevel

Generalstabens advarsel på deres hjemmeside er blevet kaldt for e-kuppet; det elektroniske statskup – til forskel fra tre tidligere ægte militærkup, og fra det bløde eller postmoderne statskup i 1997; »postmoderne« fordi det aldrig medførte at militæret reelt overtog landets ledelse.

Men der var også en anden forskel.

Generalstaben lykkedes ikke med sit ærinde. Ganske vist blev Gül ikke valgt til præsident umiddelbart efter generalstabens slet skjulte trussel. Men konflikten udløste et nyvalg til

parlamentet. Resultat: AKP gik frem fra 34 procent i 2002 til 47 procent af stemmerne.

Med den valgsejr i ryggen og med støtte fra andre partier og uafhængige parlamentsmedlemmer blev Gül alligevel udnævnt til præsident, på trods af de militære trusler og de store demonstrationer.

Det var dog ikke den sidste gang som militæret blandede sig.

Nye formaninger

Ifølge avisen Turkish Daily News blev der den 17. september 2007 holdt et møde hvor højtstående militærfolk fortalte den nye udenrigsminister, Ali Babacan, hvad de synes han skulle mene om en række aktuelle spørgsmål.

Oplysninger fra mødet blev lækket til pressen, men denne gang holdt forsvarsstaben en lav profil udadtil.

Af de mange forhold som irriterer det tyrkiske militær, er det faktum at præsidentens og premierministerens koner går med tørklæde, det mest ophidsende for generalerne.

Tørklæde på nationens højeste niveau bliver opfattet som et frontalangreb på *kemalismen*, den tyrkiske statsideologi som blev grundlagt af landsfaderen Mustafa Kemal Atatürk.

Militæret står også stejlt fast på den meget omdiskuterede artikel 301 i den tyrkiske straffelov. Det er den som gør fornærmelse af »tyrkiskhed« til en forbrydelse. Desuden vil militæret fastholde de love som forhindrer ikke-muslimske trossamfund og udenlandske stiftelser at købe fast ejendom, ligesom man ikke vil have at regeringen skal give indrømmelser i den betændte konflikt på Cypern.

Alt dette fik udenrigsminister og EU-forhandler Babacan at vide. Det meste af det vidste han nok i forvejen.

»Tyrkiet befinder sig en historisk overgangperiode. Det vi ser en magtkamp for at sikre demokratiet, ikke en konflikt om religion,« siger sociolog og kommentator Sahin Alpay.

Der er optræk til konflikt mellem militæret og regeringen omkring den nye forfatning, ligesom militæret står stejlt på den omdiskuterede artikel 301 i den tyrkiske straffelov. Det er den som gør fornærmelse af »tyrkished« til en forbrydelse.

Truet stilling

I centrum for de mange konfliktpunkter mellem militæret og det civile samfund står nu diskussionen om en ny forfatning for det tyrkiske samfund.

Regeringspartiet AKP har nedsat en ekspertgruppe som snart fremlægger et forslag til ny forfatning. Efter debat og godkendelse i parlamentet vil den blive lagt ud til folkeafstemning, formentlig i løbet af 2008. Den vil i givet fald komme til at erstatte den forfatning som militæret fik indført 1982 efter et dramatisk og blodigt statskup to år tidligere.

Forfatningskampen indebærer at AKP og andre dele af det civile samfund udfordrer den særstilling som militæret har haft siden

det moderne Tyrkiets fødsel i 1923. På overfladen ligner det et opgør mellem på den ene side den sekulære *kemalisme* som bakkes op af militæret, og på den anden side AKP's variant af en muslimsk inspireret politik som partiets repræsentanter selv beskriver som »socialkonservatisme«.

Den forkerte debat

»Men det billede er forkert,« siger Sahin Alpay, lektor i sociologi ved Bahcesehir Universitet i Istanbul og flittig samfundsdebatør:

»Det her er en magtkamp og ikke en strid om religion. Hvis AKP er fundamentalister, så er de markedsfundamentalister, ikke funda-

mentalistiske islamister. Jeg kalder mig selv kemalist, liberal, og socialdemokrat, men jeg er nødt til at anerkende at det er AKP som står for at militæret ikke skal blande sig i politik. Det er AKP som garanterer demokratiet.«

Samtidig er Sahin Alpay kritisk over for den måde som forfatningskampen har udviklet sig:

»Jeg var modstander af at Gül opstillede som præsident på grund af »kone-faktoren«. Jeg var bange for at vi ville få en forkert debat; en debat om tildækket hår i præsidentpaladset, inden en ny forfatning er på plads. Og det er lige præcis hvad der er sket.« ♦

Tre generationer fejrer »newroz« i den kurdiske hovedby Diyarbakir i 2005. Kurderne i Tyrkiet har i de seneste år fået lov til at holde deres traditionelle nytårsfest.

Det forfulgte folk

Der er omkring 30 millioner kurdere, men de har aldrig haft deres egen stat.

MINDRETAL. Kurderne taler i modsætning til tyrkere og arabere et indoeuropæisk sprog, der er beslægtet med det iranske sprog farsi – og langt ude også med dansk.

Men skønt der formentlig er omkring 30 millioner kurdere, har de aldrig haft deres egen stat. De findes i Tyrkiet, Syrien, Irak og Iran, men ingen af disse lande ønsker at give dem nogen form for selvstyre.

Værst har undertrykkelsen været i Tyrkiet hvor man i lange tider slet ikke ville erkende at kurderne eksisterede. De var blot »bjerg-tyrkere«, som Tyrkiets landsfader, Kemal Atatürk, udtrykte det.

Havde det godt under sultanen

I flere århundreder levede hovedparten af kurderne i det store tyrkiske rige der dengang ikke blot omfattede store dele af Europa, men også de nuværende stater Irak og Syrien.

Den tyrkiske sultans styre var mildt, og han tog sig ikke af at nogle af hans folk talte andre sprog end tyrkisk. Samtidig havde kur-

derne fuld frihed til at bevæge sig rundt med deres husdyr og sælge deres landbrugsprodukter til folk i byerne.

Men alting blev ændret af Første Verdenskrig der betød at Tyrkiet blev splittet ad, og at kurderne blev skilt fra hinanden.

Ville have olien

I den fredstraktat der blev indgået efter krigen, blev det ganske vist fastslået at kurderne skulle have et område hvor de kunne have selvstyre.

Men løftet blev aldrig holdt, for det viste sig at der var store mængder af olie i den kurdiske del af Irak, og dem ønskede den engelske regering at beholde.

Samtidig erobrede Kemal Atatürk hele Lilleasien tilbage, og han ønskede ikke at give kurderne nogen form for indrømmelser.

Flyttede til storbyerne

Værst for kurderne var dog at det tyrkiske skolevæsen blev moderniseret, og at alle børn

nu lærte at læse og skrive. For de kurdiske børn lærte at læse og skrive på tyrkisk, og det kurdiske sprog var bandlyst.

I det kurdiske kerneområde i den østlige del af Tyrkiet blev man ved med at bruge det kurdiske sprog derhjemme. Men i de store byer mod vest taler de færreste kurdere i dag tyrkisk. Det gælder især storbyen Istanbul hvor kurderne menes at tælle tre af byens mindst ti millioner mennesker.

I alt skønnes mindst 15 millioner kurdere at leve i Tyrkiet, men formentlig taler kun omkring halvdelen kurdisk til daglig. ♦

Endnu lang vej til fuld ligestilling

Militæret og domstolene forfølger stadig folk der kæmper for det kurdiske sprog.

KURDERNE I TYRKIET. Man kan ikke sige, at kurderne i Tyrkiet har det godt, og at de er ligestillede med tyrkerne. Men især i de seneste år har de oplevet betydelige fremskridt, og de har det langt bedre end for blot ti år siden.

De forbedrede forhold hænger i nogen grad sammen med pres udefra. Men de skyldes dog nok først og fremmest ændrede forhold i selve Tyrkiet.

Guerillabevægelse

Fra 1984 begyndte det Kurdiske Arbejderparti PKK en væbnet guerillakamp for kurdernes rettigheder. Den tyrkiske hær svarede igen og ødelagde et stort antal kurdiske landsbyer, og 400.000 kurdere blev flyttet til andre byer for at svække PKK's muligheder.

I 1999 blev PKK's leder, Abdullah Öcalan, taget til fange, og fra fængslet opfordrede han til at stoppe den væbnede kamp. Siden da har PKK i flere perioder erklæret våbenhvile, og de militære konfrontationer har været meget begrænsede i forhold til tidligere. Om våbenhvilen vil blive permanent, er endnu usikkert, men den tyrkiske regerings politik kan måske gøre det sandsynligt.

Erdogans reformer

Da det islamiske parti, AKP, i 2002, fik magten i Tyrkiet, indledte partiets leder Erdogan en helt ny politik over for kurderne. Der blev givet tilladelse til at undervise på kurdiske og at sende kurdiske udsendelser i radio og TV.

I praksis fik tilladelsen dog ikke de store virkninger med hensyn til udsendelser fra Tyrkiet. Det er baggrunden for at man fik etableret stationen Roj-tv i Danmark som sender på kurdiske og har et stort antal seere i de kurdiske områder.

Det fik i 2005 den tyrkiske regering til at kræve stationen nedlagt. Man hævdede at den var styret af PKK som man betegner som en terroristorganisation.

Derfor skrev 53 kurdiske borgmestre i julen 2005 til statsminister Anders Fogh Rasmussen og opfordrede ham til at sige nej til de tyrkiske myndigheders krav.

Trues med fængsel

Denne henvendelse førte til at borgmestrene blev anklaget for at støtte terrorisme. Det skete efter en paragraf der i princippet kunne

give dem 15 års fængsel. Indtil nu er de dog på fri fod.

Det samme er en borgmester i en af kommunerne i den kurdiske millionby Diyarbakir. Han meddelte at offentlige skrivelser i fremtiden skulle skrives på folks modersmål – altså også på kurdiske. Han er nu anklaget efter en paragraf der kan give tre års fængsel.

Som man kan se af disse sager, er der et stykke vej endnu inden kurderne får den ligestilling de bør have. Men de er længere ad vejen end de har været før.

Styrket i parlamentet

Også på et andet område er kurderne blevet styrket, og det er i det tyrkiske parlament.

Indtil valget i 2007 havde kurderne ingen repræsentanter i parlamentet. Det skyldtes at et parti skal have mindst 10 procent af stemmerne for at få mandater. Og det kurdiske parti fik kun lidt over 6 procent af stemmerne.

Derfor stillede en række fremtrædende kurdere denne gang op som enkeltpersoner og fik på den måde 20 af de 550 pladser, svarende til knap 4 procent. De tilhører alle det Demokratiske Samfundsparti (DTP).

Endnu flere kurdere er blevet valgt på regeringspartiet AKP's liste. I det sydøstlige Tyrkiet blev AKP i mange valgkredse det største parti (se illustration), og det er muligt at AKP kan tage borgmesterposter fra DTP ved lokalvalgene til foråret. ♦

Valgene i 2002 og 2007

Kortene viser hvilket parti der blev det største i landets provinser ved valgene i 2002 og 2007.

I alle de grå provinser vandt regeringspartiet AKP. I det sydøstlige Tyrkiet slog AKP flere steder de uafhængige kandidater fra det kurdiske DTP (svarende til DEHAP i 2002). Tilsvarende blev AKP det største parti i tidligere CHP-højborgene langs vestkysten. CHP er Kemal Atatürks republikanske folkeparti, som ofte betegnes socialdemokratisk. Både i Istanbul og Ankara sidder AKP nu på borgmesterposten, Izmir er stadig styret af CHP. Det seneste valg gav også fremgang for det yderligtgående højreparti MHP som på landsplan fik 14,3 procent.

Valget 2007

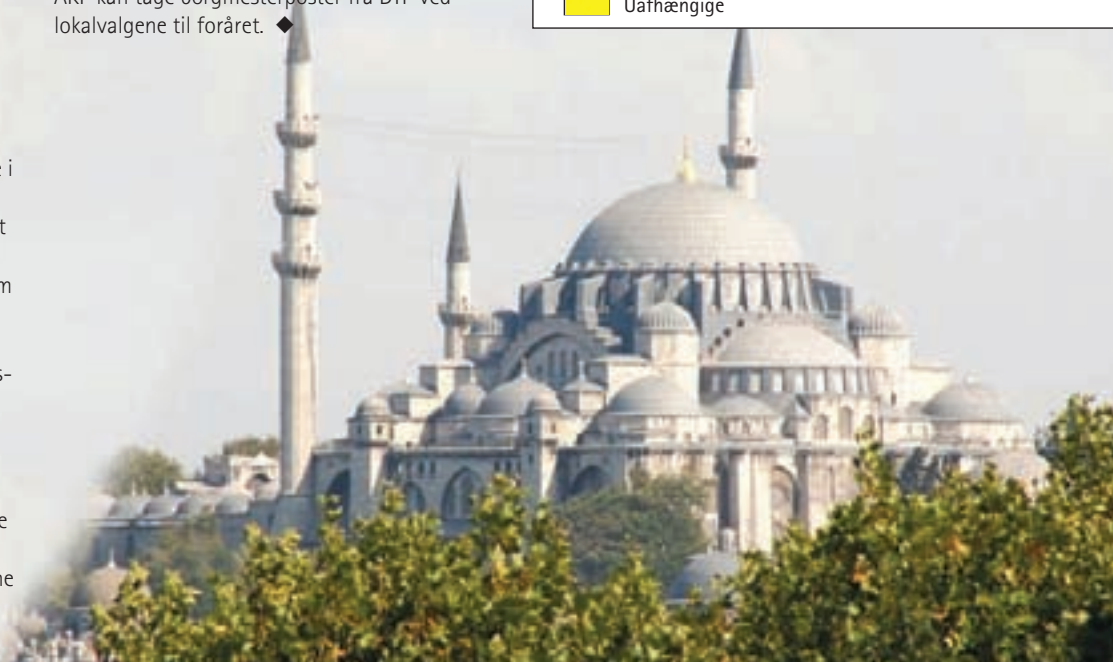

- AKP (Retfærdigheds- og Udviklingspartiet)
- CHP (Det Republikanske Folkeparti)
- Uafhængige (kandidater fra det kurdiske DTP)
- MHP (Det Nationalistiske Aktionsparti)

Valget 2002

- AKP (Retfærdigheds- og Udviklingspartiet)
- CHP (Det Republikanske Folkeparti)
- DEHAP (Demokratisk Folkeparti)
- Uafhængige

Kurdiske politikere håber på fred

For første gang siden 1994 er medlemmer af et kurdisk parti valgt til det tyrkiske parlament. En af de nyvalgte kom direkte fra fængsel hvor hun var anklaget for at støtte den illegale guerillabevægelse PKK.

NYVALGT. For Sebahat Tuncel betød resultatet af valget den 22. juli 2007 ikke kun at hun med 20.709 stemmer var blevet medlem af parlamentet. Det betød også at det var slut med at sidde i fængsel. Hun blev arresteret i november 2006, efter at et vidne havde udpeget hende som medlem af den kurdiske guerillabevægelse PKK. Men efter valget var hun en fri kvinde fordi tyrkisk lov giver immunitet til de folkevalgte.

Sebahat Tuncel var med til at danne det pro-kurdiske Demokratiske Samfundsparti (DTP) i 2005 og var også aktiv i forgængeren DEHAP som myndighederne forbød i 2004. Påstanden var at partiet var forbundet med det illegale PKK. Spekulationerne i tyrkisk presse går allerede på om også DTP vil blive opløst.

Sebahat Tuncel føres i håndjern fra retslokalet til fængsel, anklaget for medlemskab af PKK. Efter valget er hun blevet løsladt i kraft af parlamentarisk immunitet.

Mistro

Det er første gang siden 1994 at et kurdisk parti er repræsenteret i parlamentet. Alle de nyvalgte er valgt som individuelle kandidater, eftersom DTP ikke havde nogen chance for at passere spærregrensen på 10 procent.

Tilstedeværelsen af en gruppe kurdiske politikere i parlamentet kan måske betyde at det bliver nemmere at finde en løsning på problemerne for det kurdiske mindretal. Men det bliver ikke nogen let opgave, for mange ser med stor mistro på de nyvalgte DTP-poli-

tikere. F.eks. aflyste militæret det traditionelle møde med parlamentets medlemmer den 30. august hvor man fejrer Tyrkiets sejr i krigen mod Grækenland 1919-1922. Årsagen var at man ikke ønskede DTP's tilstedeværelse. General Ilker Basbug forklarede det således:

»Hvad ville der ske hvis vi inviterede dem, og en af vores soldater fem minutter efter blev dræbt af PKK? Hvad skulle vi sige til soldaternes familie?«

DTP afviser at de støtter PKK, men nægter at tage afstand fra organisationen.

»Ingen skal forvente at vi kalder vores børn for terrorister«, udtalte Sebahat Tuncel således kort efter sin løsladelse.

Yderligere to DTP-politikere står anklaget for støtte og propaganda til fordel for PKK. Trods deres parlamentariske immunitet har en domstol i september 2007 afgjort at de alligevel kan retsforfølges.

Det største problem

Nilüfer Zengin er redaktør på det tyrkiske nyhedsagentur Bianet som rapporterer om ytringsfrihed, menneskerettigheder og forholdene for mindretal. Hun mener at det kurdiske spørgsmål er det største af alle problemer, blandt andet fordi det påvirker hvordan mennesker opfatter sig selv.

»Ordet »kurd« er blevet brugt som betegnelse for noget kriminelt. Det gør at man bliver forsigtig med hvilke ord man anvender, det fører til angst og til en automatisk selv-censur,« siger hun.

Hans kollega Tolga Korkut supplerer:

»Det centrale er at det kurdiske spørgsmål har så mange aspekter. Det handler om retten til at bruge sit eget sprog, om ytringsfrihed, om mennesker som blevet tvunget til at flygte i sit eget land og ikke mindst om fattigdom og sociale kløfter.«

Tvangsforflytning

Et mere eller mindre etableret tal for de menneskelige omkostninger af den væbnede konflikt i det sydøstlige Tyrkiet er 30.000 døde, om end forholdet mellem døde soldater, PKK-medlemmer og civile, og ikke mindst ansvarsbyrden, gøres meget forskelligt op.

Men mange flere er blevet tvangs-

forflyttet som en følge af kampene mellem militæret og PKK i årene 1984-1999. Ifølge en sammenstilling fra forskningsinstituttet og tænketanken TESEV kan det handle om op mod en million mennesker.

Volkan Aydar, koordinator på TESEV, betegner det kurdiske spørgsmål som en konflikt der stikker dybere end den politiske kamp mellem »kemalister« og »islamister«:

»Det er et spørgsmål om hvordan et land definerer sine indbyggere og statsborgere, og det får store konsekvenser i hele samfundet,« siger han.

Nye muligheder

På trods af de genoptagne væbnede angreb ser Volkan Aydar nogle nye muligheder for at tackle det kurdiske spørgsmål efter sommerens valg:

»Med DTP i parlamentet har vi fået en ny situation og noget som minder om forholdet i Irland mellem det tilladte politiske parti Sinn Fein og det forbudte IRA. Det vil opfattes som skandaløst at sige her, men det dækker nogle realiteter som politikerne må forholde sig til. Mulighederne for at komme videre vil afhænge af hvordan DTP bruger sine mandater og forholder sig til generalerne, og hvordan regeringspartiet AKP vælger at definere statsborgerbegrebet og beskyttelsen af rettigheder,« mener han.

»Fremskridt skyldes PKK«

DTP's repræsentant i Europa, Fayik Yagizay, anerkender at kurdernes situation er blevet bedre de sidste ti år. Tortur og mishandling er begrænset meget, og afbrænding af landsbyer og

Nyhedsagenturet bianet.org skriver om ytringsfrihed, mindretal og menneskerettigheder. De mener at det kurdiske spørgsmål er det største problem af alle.

tvangsforflytninger er stort set holdt op. Han påskønner også bedre muligheder for at lære kurdiske og for kurdiske kultur. Men han mener ikke det skyldes et reelt ønske fra den tyrkiske stat om at løse det kurdiske spørgsmål.

»De fremskridt der er sket i Tyrkiet, skyldes både forhandlinger med EU og den interne proces i Tyrkiet. Men den vigtigste årsag er PKK's bestræbelser for at indlede en fredsproces,« forklarer han.

Men samtidig påpeger han at situationen på det seneste er forværret. Antallet af ofre efter sammenstød mellem militæret og PKK-guerillaer er vokset.

»Vi frygter at vende tilbage til starten af 1990'erne,« siger Fayik Yagizay.

PKK på terrorlisten

Alligevel tror han på at DTP-gruppen i parlamentet kan spille en vigtig rolle for at starte en dialog: »Først og fremmest skal det kurdiske folk anerkendes i grundloven. Kurderne skal have lov til at bruge deres sprog og kul-

tur på alle samfundets områder. Og som det vigtigste skal der sættes gang i et projekt for at stoppe konflikten og afvæbne PKK. Man kan ikke kræve at PKK bare skal møde frem for at nedlægge deres våben og tilbringe resten af deres liv i fængsel.«

DTP er varm fortaler for tyrkisk medlemskab af EU og mener at EU skal hjælpe Tyrkiet med at demokratisere sig selv. Men ifølge Fayik Yagizay er det en stor fejl at EU definerer PKK som en terrororganisation.

»Kun gennem en dialog kan man demokratisere og stabilisere Tyrkiet. Så det vil aldrig bidrage til Tyrkiets demokrati at sætte PKK på en terrorliste,« siger han.

Kvinderettigheder

Selv om en demokratisk løsning for kurderne står øverst på DTP's dagsorden, er der også andre sager på programmet. Det gælder bl.a. spørgsmålet om kvindernes rettigheder. Traditionelt har DTP og dets forgængere været aktive for kvindernes rettigheder, og i sine egne strukturer har partiet en kønskvotering på 40 procent.

I DTP's parlamentergruppe sidder otte kvinder, og bortset fra Sebahat Tuncel som blev valgt i Istanbul, kommer de alle fra de kurdiske højborger i det sydøstlige Tyrkiet.

En af dem er advokaten Aysel Tugluk som også er den ene af partiets to formænd.

Det sydøstlige område er kendt for et stort antal æresdrab, kvinde-selv mord og feudale traditioner. Såvel kvindebevægelsen som de folkevalgte erkender at der ligger et stort arbejde forude, men tror på fremskridt. ♦

»Knirk, knirk – lyden af 30.000 døde«

Teksten på klistermærket som blev uddelt under den 10. Istanbul Biennale i oktober 2007, spiller på det officielle Tyrkiets påstand om at kurderne kun er »bjergtyrkere«, som om vinteren går i den knirkende sne.

Andre mærker forkynder at TC (Den Tyrkiske Republik) elsker kurderne og kurderne elsker TC, og at det også gælder for alevier, ateister, kommunister, bøsser og andre grupper.

Temaet for årets internationale Istanbul-biennale er »Ikke kun muligt, men også nødvendigt: optimisme i en tid med globale krige«.

I udstillingskataloget beskrives det moderne Tyrkiets tilblivelse som resultat af »halvmilitære reformer ovenfra som har forrådt ideen om demokrati og skabt dybe sociale skel«. Den beskrivelse har fået en del opmærksomhed, ikke mindst da biennalen har statslige myndigheder som hovedsponsor.

Yildiz Akdogan, formand for netværket Tyrkiet i EU og talskvinde for Demokratiske Muslimer.

Græsrodsorganisationen KAMER er en nøgleaktør for kvinders rettigheder i Tyrkiet. Den har hjulpet tusindvis af kurdiske, tyrkiske og arabiske kvinder og skabt opmærksomhed om den udbredte vold mod kvinder i samfundet.

KAMER

KVINDEBEVÆGELSE. Militærkuppet i Tyrkiet i 1980 var med til at åbne Nebahat Akkoc' øjne op for kvinders vilkår. Det var dengang hvor politisk ustabilitet med sammenstød mellem højre- og venstrefløjsaktivister fik militæret til at gribe ind og forbyde alle politiske partier. Som led i militærets »stabilitetspolitik« blev en række aktive journalister, politikere og fagforeningsfolk, hovedsagelig mænd, arresteret – heriblandt Akkoc' mand.

»Sammen med mange andre kvinder stod jeg foran fængslet for at besøge både min mand og bror. Her fik jeg mange venner og hørte mange historier og skæbner,« beretter Akkoc.

Som lærer, der både kunne tyrkisk og kurdisk, var hun ikke kun en god lytter. Hun hjalp også andre kvinder med deres praktiske problemer og frustrationer.

»Flertallet af de kvinder der besøgte deres

KAMER fejrede sit 10 års jubilæum i september 2007, blandt andet med et stort arrangement i Diyarbakir. Her taler organisationens grundlægger Nebahat Akkoc.

rykker grænser

mænd eller brødre, kunne ikke tyrkisk, men kun kurdisk, og nogle af dem var analfabeter. Jeg hjalp dem med oversættelser af dokumenter og skrev breve på deres vegne. Og jeg delte deres smerte når de opdagede at de befandt sig i et polygamt forhold, fordi manden allerede var gift med en anden kvinde, fortæller Akkoc.

Kæmper for andre trods død og tortur

I slutningen af 1980'erne og især i 1990'erne blev den kurdiske selvbevidsthed større, og det førte til sammenstød mellem militæret og forskellige kurdiske grupperinger. Akkoc var på det tidspunkt leder af den venstreorienterede lærerforening Egetim-Sens lokale afdeling i Diyarbakir i det sydøstlige Tyrkiet.

»Jeg mistede 16 af mine kolleger i den periode, herunder min mand som blev dræbt i 1993. Efter min mands død gik jeg på pension og ville ikke arbejde mere,« beretter Akkoc.

Nebahat Akkoc og en gruppe ligesindede kvinder der også havde oplevet vold og undertrykkelse på egen krop, dannede i 1997 kvindeorganisationen KAMER.

Kvinder skal kende deres rettigheder

På ti år er KAMER vokset, så organisationen i dag er etableret i 23 byer.

Statistisk set er volden og andelen af æresdrab øget i det sydøstlige Tyrkiet, og ifølge Akkoc skal det ses som et udslag af de vilkår der hersker i regionen. Volden skyldes en strukturel, kulturel, uddannelsesmæssig og økonomisk betinget situation kombineret med de mange års konflikter der har hærget området.

»Dertil kommer at kvinder ikke kender deres rettigheder. De kan ikke læse og skrive. Kvinder kan ikke rejse eller klæde sig som de vil. Og mændene er meget bevidste om deres magt,« siger Akkoc og understreger at KAMER netop arbejder for at bekæmpe diskrimination, vold og det strukturelle hierarki inden for såvel som uden for hjemmet.

For at kunne realisere nogle af disse mål har KAMER forsøgt at sætte fokus på de normer i kulturen og samfundet der er til skade for både kvinder og børn. Dernæst at finde frem til alternativer.

»Vi kæmper ikke mod vores kultur. Men vi er eksempelvis imod »bedel«, hvor to familier mødes og bliver enige om at bytte deres døtre, forklarer Akkoc og fortsætter med at fortælle om de andre problemer KAMER ønsker at ændre.

Et af dem er blodpenge, hvor to familier kan være i konflikt med hinanden og gensi-

digt likviderer mandlige familiemedlemmer for at genoprette familiens ære. Hvis konflikten skal løses, gives der penge, land og familiens datter som erstatning for blodpenge til modparten. Andre problemer er at meget unge døtre giftes bort samt medgift, polygami, æresdrab og mødomskontrol på unge piger.

Tegn på forandring

Ifølge kulturanthropolog og forsker ved universitetet i Istanbul, Ayse Gül Altinay, er KAMER en unik græsrodsorganisation som har hjulpet mere end 15.000 kvinder gennem ti år. Selv i det mere udviklede vestlige Tyrkiet har organisationen vakt opmærksomhed.

Ayse Gül Altinay er ikke i tvivl om at KAMER er normbrydende på mange områder:

»For det første har de bevaret deres uafhængighed over for både staten og de kurdiske grupperinger, hvilket ikke er nemt i et konfliktfyldt område som Diyarbakir.«

»KAMER har en bred fortolkning af feminismen. De betegner sig ikke som kurdere, selv om en række af kvinderne bag organisationen er kurdere, og organisationen er stiftet i det kurdiske område. KAMERs arbejds metode er desuden inkluderende med kvindere rettigheder sat i centrum. Der er kurdiske, tyrkiske og arabiske kvinder, alevier (red: religiøst mindretal) og sunnier. Nogle er veluddannede, og andre er analfabeter. Der er kvinder med og uden tørklæder. Mange organisationer ønsker denne mangfoldighed, men den er svær at realisere i Tyrkiet. KAMER har formået det,« fortæller Altinay.

Ændret syn på kvinders rettigheder

KAMER har spillet en aktiv rolle i udformningen af en række nye love.

»Ifølge den nye straffelov fra 2004 anses voldtægt ikke som vold mod samfundet, men vold mod individet. Det betyder blandt andet at kvinden ikke er tvunget til at blive gift med voldtægtsforbryderen. Desuden er voldtægt inden for familien, altså voldtægt mellem ægtefæller, blevet anerkendt, og det er en markant udvikling,« oplyser Ayse Gül Altinay.

»KAMERs arbejde viser også at æresdrab ikke kun forekommer når en ung pige har fået en kæreste. Det kan også skyldes økonomiske omstændigheder hvor pigen tvinges til at blive gift med en mand. Siger hun nej, risikerer hun at blive dræbt eller tvinges

til at begå selvmord for at dække over æresdrabet,« fortæller Altinay.

I perioden 2003-2006 mener KAMER at have reddet 100 kvinders liv. Men lige så vigtigt er det, at organisationen har demonstreret at årsagerne til æresdrab – og dermed løsningerne – varierer fra område til område.

Delte meninger om EU

Der er ingen tvivl om at der er sket et opbrud mht. kvinders situation i Tyrkiet. Men om det er Tyrkiets EU-perspektiv som har haft en betydning for denne udvikling, er der delte meninger om. Også mellem Nebahat Akkoc og Ayse Gül Altinay.

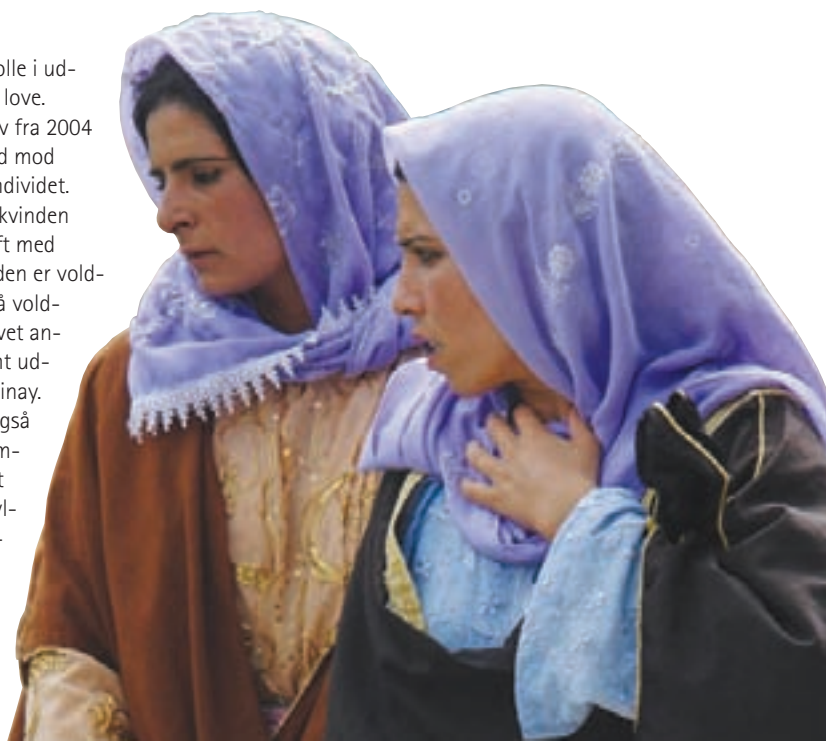
»I bred forstand har udsigten om medlemskab gjort det nemmere at tale om tingene,« fremhæver Akkoc, der samtidig konstaterer, at især EU's fokus på kvindesituationen i Tyrkiet har spillet en rolle.

»Når det går godt mellem Tyrkiet og EU, går det også bedre for os,« afslutter Akkoc.

»Men udsigten til EU frelser ikke kvinderne i Tyrkiet, pointerer derimod Ayse Gül Altinay, der henviser til at kampen skal kæmpes på egen bane af blandt andet modige ngo'er som KAMER.

Begge kvinder er dog enige om at der skal en mentalitetsændring til, hvilket tager tid og kræver tålmodighed. ♦

Artiklen blev først bragt i Kvininfo's web-magasin FORUM for køn og kultur, www.kvininfo.dk, i maj 2007. Dette er en forkortet version.

Betændt debat om tørklædet

Træt af den danske debat om brugen af tørklæde og islam? Så lade være med at tage til Tyrkiet!

TILDÆKKET HÅR. Efteråret 2007 fylder debatten om tørklæder mindst lige så meget i Tyrkiet som i Danmark. Det er et betændt spørgsmål, for tildækket hår er forbudt i Tyrkiets statslige institutioner. Det udelukker såvel Hayrünnisa Gül, gift med præsident Abdullah Gül, som Emine Erdogan, gift med statsminister Recep Tayyip Erdogan, fra at deltage i officielle sammenhænge.

Op så er tildækkede kvinder udelukket fra universitetsuddannelse – hvis de ikke lader sløret blive hjemme, eller som nogle rent faktisk gør det, dækker deres eget hår med en paryk.

Statsministeren har udtalt at han gerne ser denne begrænsning fjernet. Argumentet er at det er udemokratisk – og ikke en moderne retsstat værdigt – at udelukke kvinder fra uddannelse pga. deres hovedbeklædning. Fortalerne for forbuddet frygter at statsministeren og hans parti i virkeligheden er ude på at gøre samfundet mere religiøst.

Opfattelse og virkelighed

En ny stor undersøgelse af folks holdning til religion, politik og samfundsspørgsmål giver en forklaring på hvorfor debatten er så betændt:

Det ser ud som om at flere bruger tør-

klædet. Ifølge undersøgelsen mener 64 procent af befolkningen at det er tilfældet.

Problemet er bare at det ikke passer med de faktiske forhold. I virkeligheden er kvinders tildækning af håret faldende, fra 73 procent i en tilsvarende måling i 1999, til 61 procent syv år senere.

Hvad er forklaringen på at flere mener at tørklædet bliver mere udbredt når det modsatte er tilfældet? Et oplagt svar er at flere kvinder bevæger sig udenfor hjemmet. Set i det perspektiv er synet af tildækkede kvinder i gadebilledet mere et tegn på modernitet end på et tilbagestående samfund.

»Ikke vigtigt«

Mens medierne har gjort spørgsmålet om at bære tørklæde til et stort og vigtigt samfundsanliggende, så ser almindelige mennesker helt anderledes afslappet på sagen.

På spørgsmålet om hvad der er de vigtigste samfundsproblemer i Tyrkiet, nævner kun 4 procent tørklædesagen.

Det placerer kvinders hovedbeklædning langt efter arbejdsløshed (38 procent), terrorisme/sikkerhed/kurdernes situation (14 procent), inflation (12 procent), skole (10 procent) og økonomisk usikkerhed (7 procent) i befolkningens opfattelse af hvilke politiske

Derfor dækket hår

En forklaring til brugen af tørklæde eller anden form for tildækket hår overskygger alle andre:

Kvinder som dækker deres hår, gør det fordi de mener det er en befaling fra islam (71,5 procent).

Andre forklaringer fylder væsentligt mindre:

- Fordi alle andre i min omgangskreds gør det (7,6 procent).
- Fordi det er en del af min identitet (3,9 procent).
- Fordi det er et signal om at være en ærbar kvinde (3,4 procent).

Kun 0,9 procent siger at de dækker håret fordi deres mænd eller kæreste vil have det.

sager der er de vigtigste. Forfatterne til undersøgelsen konkluderer tørt:

»Spørgsmålet om hovedbeklædning må have en stor betydning for landets intellektuelle, men deres andel af befolkningen er lille. Folk i almindelighed ser ikke ud til at mene at denne sag er vigtig.« ♦

Kilde: »Religion, Society and Politics in a changing Turkey«, TESEV (Stiftelsen for tyrkiske økonomiske og sociale studier) www.tesev.org.tr

Ligestilling – nu med muslimske rødder

Tyrkiet halter langt efter resten af Europa med hensyn til ligestilling. Alligevel er der sket store fremskridt de seneste år.

REFORMER. En sammenligning sidste år mellem 115 lande placerede Tyrkiet på plads nr. 105 med hensyn til ligestilling. I toppen af listen lå Sverige, Norge, Finland og Island. Danmark kom på en ottende plads.

I forhold til (andre) europæiske lande har Tyrkiet det laveste antal af kvinder i parlamentet, den laveste andel kvinder på arbejdsmarkedet, og den højeste andel af kvinder som ikke kan læse og skrive.

Ligestilling mellem kønnene er ikke ligefrem det tyrkiske samfunds stærkeste disciplin, for nu at bruge en forsigtig formulering.

Den unge republik

Og med det religiøst baserede parti AKP ved magten kan det kun blive værre?

Nej, det er en forkert konklusion, hvis man skal tro en analyse som tænketanken

European Stability Initiative (ESI) udgav i juni 2007.

Der er, ifølge instituttet, sket vigtige forbedringer af kvinders stilling i Tyrkiet i to perioder.

Den første periode var i 1920'erne, dvs. i starten af den tyrkiske republik, med promovering af kvinder i ledende stillinger (læger, dommere, piloter) afskaffelse af religiøse domstole, forbud mod flerkoneri, og indførelse af stemmeret til kvinder i 1934 – om end der kun fandtes et parti at stemme på.

Nyt syn på voldtægt

Den anden bølge af reformer er kommet i de seneste år med ændringer af familieretten (2001), strafferetten (2003) og forfatningen (2004).

Disse lovændringer indebærer blandt an-

I de seneste år er der, under ledelse af det islamiske AKP, gennemført en række reformer som forbedrer kvindernes retsstilling. Voldtægt opfattes nu som en forbrydelse mod individet og ikke, som tidligere, mod familiens ære og samfundets moral.

det ligestilling mellem kvinder og mænd indenfor ægteskabet med hensyn til børn og fælles eje, afskaffelse af begrebet »ulovlige« børn (dvs. født udenfor ægteskab), et nyt syn på voldtægt som en forbrydelse mod individet og ikke som en forbrydelse mod familiens ære og samfundets moral, kriminalisering af voldtægt indenfor ægteskabet, og fjernelse af mulighederne for reducerede straffe i sager om æresdrab.

I den udenlandske presse fik disse ændringer ikke den store opmærksomhed. Større fokus var der på premierminister Erdogans forslag om at kriminalisere utroskab.

Dette forslag var dog ikke et forsøg på at indføre islamiske tilstande eller en tyrkisk »sharia«, skriver ESI, men et ønske om at vende tilbage til de retlige tilstande som gjaldt mellem 1926 og 1998.

Forslaget blev i øvrigt trukket tilbage efter voldsom kritik.

Det muslimske kvindeparti

Mest bemærkelsesværdigt er det, ifølge ESI, at det har været det religiøst baserede parti AKP som har været drivkraften bag forandringerne, og at det er sket i samarbejde med oppositionsparter og interesseorganisationer.

Istanbul-forstaden Umraniye har været en del af baglandet for AKP og dets forgænger, Velfærdspartiet. Her var halvdelen af Velfærdspartiets medlemmer kvinder i slutningen af 1990'erne.

AKP's kvindeorganisation har i dag 600.000 medlemmer over hele landet.

Forestillingen om at politisk islam – i den form som AKP står for, truer kvinders friheder og rettigheder i Tyrkiet er derfor uden forbindelse til hvad der rent faktisk er sket i landet i de seneste fem-seks år, lyder konklusionen fra ESI. ♦

Kilde: Sex and Power in Turkey - Feminism, Islam and the Maturing of Turkish Democracy juni 2007, European Stability Initiative, www.esiweb.org

» Måske vil vi ikke være med «

For sværvægterne i det tyrkiske erhvervsliv er vejen hen mod EU alt. Det endelige mål er muligvis noget andet.

ERHVERVSINTERESSER. Et stykke ind i samtalen siger Ümit Boyner, næstformand for sammenslutningen af tyrkiske industri- og erhvervsfolk (TÜSIAD), lidt henslængt:

»Jamen, i sidste ende kan det måske være at vi ikke ønsker medlemskab af EU. Det helt afgørende er processen.«

Betyder det at den dag betingelserne for tyrkisk EU-medlemskab er på plads, er selve målet måske ikke længere relevant?

»Lige præcis! Vi kan stå i en situation hvor det ikke længere er vigtigt.«

Dette udsagn kommer ikke fra hvem som helst. TÜSIAD som nærmest modsva-

rer Dansk Industri, har 560 medlemmer, primært de helt store tyrkiske virksomheder og koncerner. Organisationen har i mange år bedrevet et aktivt lobbyarbejde for tyrkisk medlemskab i EU.

»Det er vi ganske stolte over, og det er noget som vi bliver ved med. Vi sørger for at Tyrkiets synspunkter bliver kendt i Bruxelles, men også i Paris, Berlin og Washington. Og nu åbner vi et kontor i Beijing,« siger Ümit Boyner som tager imod i domicilet for Boyner Holding, et finansselskab med interesser i blandt andet tekstilindustri og dagligvarehandel.

Sikre stabilitet

Her i bydelen Maslak vokser Istanbuls svar på New Yorks Wall Street frem i glas og beton. Gaderne har navne som Park Plaza og Market Plaza.

Fra vinduet på toppen af Boyners hovedkontor ser vi millionbyen Istanbuls moderne centrum tegne sig som et relief i horisonten. Derimod er byens historiske kvarter med sine basarer, sultanpalads og århundredgamle moskeer ikke med i billedet.

Ümit Boyer har lige forklaret at TÜSIAD i det hele taget blander sig meget

i den politiske debat, og at erhvervslivets EU-engagement skal ses i sin tyrkiske sammenhæng:

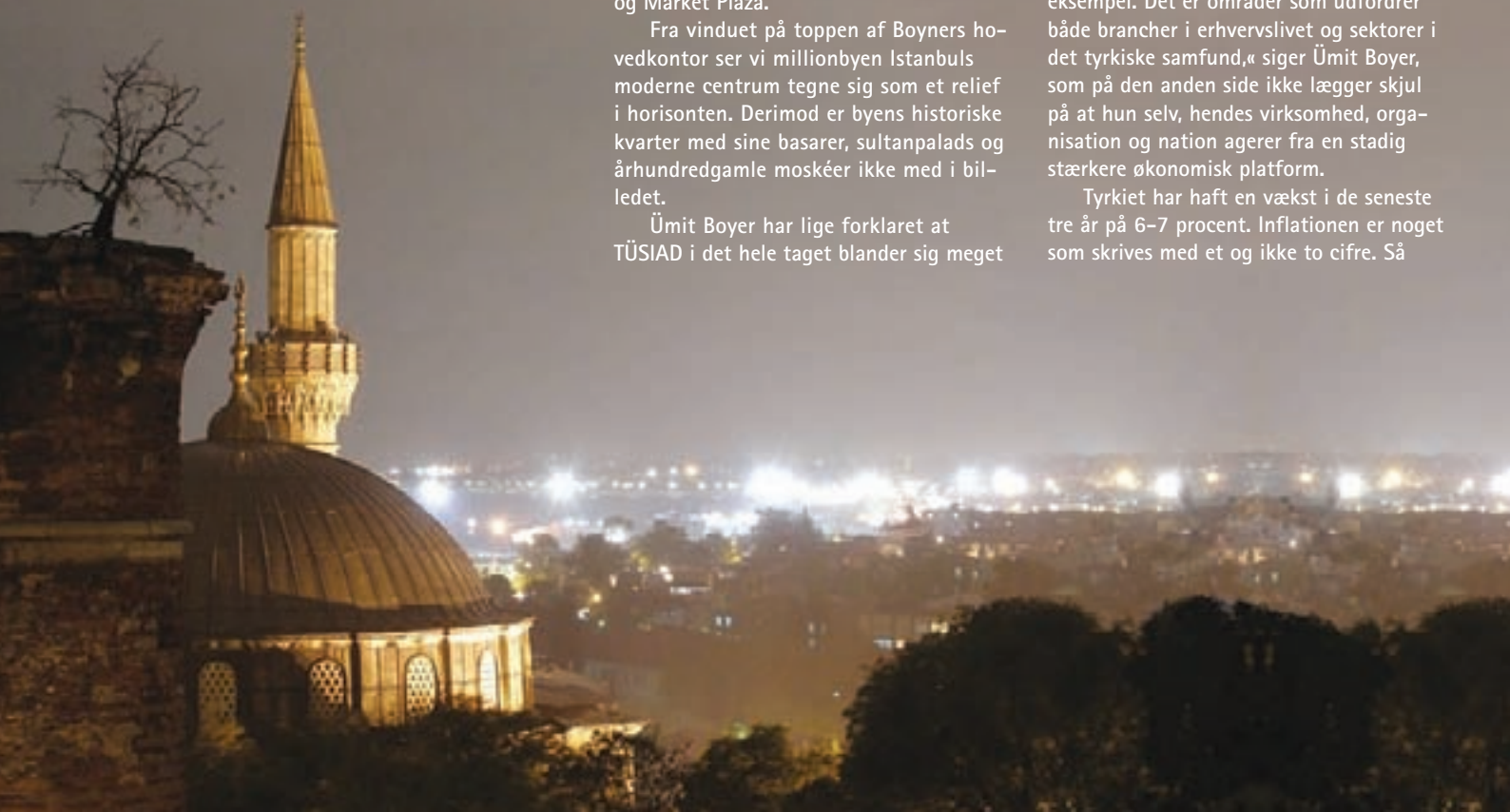
»Du spørger hvad vi vil tjene på et medlemskab. Men i et erhvervsmæssigt perspektiv er vi der allerede. Vi har jo en toldunion som omfatter industrivarer. Og regeringen er begyndt at omlægge landbrugsstøtten sådan at Tyrkiet skal kunne klare en åben konkurrence. Ud fra erhvervslivets helt pragmatiske interesser handler EU-engagementet om at sikre Tyrkiet stabilitet og demokrati. Det er vigtigere end alt andet«

Fra linned til mærkevarer

Denne »politiske« dagsorden for erhvervsorganisationen TÜSIAD's engagement indebærer at den konkrete tilpasning til EU's love og regler fylder mindre end de overordnede rammer.

»Der er forhandlingsområder som giver problemer. EU's miljøkrav, patentpolitikken, og krav til infrastrukturen, for eksempel. Det er områder som udfordrer både brancher i erhvervslivet og sektorer i det tyrkiske samfund,« siger Ümit Boyer, som på den anden side ikke lægger skjul på at hun selv, hendes virksomhed, organisation og nation agerer fra en stadig stærkere økonomisk platform.

Tyrkiet har haft en vækst i de seneste tre år på 6-7 procent. Inflationen er noget som skrives med et og ikke to cifre. Så

sent som for syv år siden var inflationen tæt på 80 procent. Landet er verdens største producent af gødningsmidler, den største producent af radio- og fjernsynsapparater, og den fjerde største bilproducent i Europa – hvis nu altså Tyrkiet regnes med i den eftertragtede kreds.

»Hvis jeg ser på en branche jeg selv arbejder med, så var vi i tekstilindustrien vant til at se os selv som producenter af anonyme halvfabrikata. Sådan er det ikke mere. Nu er det mærkevarer som vi producerer og sælger.«

Bølgen som vil udeblive

I TÜSIAD's politiske salgsarbejde for Tyrkiets EU-interesser er der et modargument som optræder oftere end andre: at EU på et eller andet tidspunkt vil blive overskyldt af tyrkiske indvandrere.

»Der er begået fejl hvis vi ser på den tyrkiske indvandring til EU, både fra modtagerlandene, og fra Tyrkiets side. For eksempel har den tyrkiske stat betalt for at sende imamer til Tyskland og Holland. Det havde været mere gavnligt hvis man havde betalt for lærere både der og her. Men til

»Der findes en pessimisme i den gamle tyrkiske elite som udfordres af reformer og de nye virksomheder, siger Ümit Boyner, erhvervsleder og næstformand for organisationen TÜSIAD. Hun beskriver sig selv som en del af den gamle elite, men arbejder aktivt for reformer og tyrkisk tilpasning til EU-krav.

dem som er bange for en tyrkisk masseindvandring ved et EU-medlemskab, siger vi at det kommer ikke til at ske.«

Hvorfor ikke?

»Med den økonomiske vækst vi har her, og med den bevidste satsning på uddannelse som nu finder sted, bliver udvandring mindre og mindre tillokkende. Nu falder også fødselstallene her i landet. Lad os tale mere om fakta og mindre om frygt.«

Udenom København

På den anden side er tilslutningen til EU-medlemskab i den tyrkiske befolkning faldet fra omkring 80 procent til knap 50 procent på få år. Hvorfor?

»Tyrkere er emotionelle mennesker. Man føler sig stødt af de afvisende udtalelser fra EU-politikere. Hvad end Tyrkiet gør, så bliver vi set på som uvelkomne. På den anden side har EU heller ikke prioriteret den politiske dagsorden et stykke tid, der har været så mange andre sager som har presset sig på, svarer Ümit Boyner.

Hun fortæller at delegationer fra TÜSIAD nu forbereder besøg til blandt andet Madrid, Rom, Stockholm og Warszawa for at tale Tyrkiets sag i EU med politikere og erhvervsorganisationer.

Ikke til København?

»I første omgang starter vi med de lande hvor forudsætningerne for samtaler er gode. Men hvis vi skulle tage til København, hvem synes du så vi skal tale med?« ♦

Tyrkiets

Er ønskemålet at blive medlem af EU, eller skal de diplomatiske aktiviteter rettes andre steder hen? Dette spørgsmål har nu stået i centrum for den politiske kamp i Tyrkiet de sidste ti år. I løbet af denne periode har den offentlige mening svunget frem og tilbage. I øjeblikket er der et lille flertal i Tyrkiet for medlemskab af EU, men både hos eliten og i den folkelige opinion sker der et opbrud, først og fremmest på grund af de store forandringer der finder sted i selve Tyrkiet. Tyrkiets europæiske dilemma er ikke længere blot et spørgsmål om udenrigspolitik, men vedrører også den fremtidige udformning af Tyrkiet selv.

Pinar Bilgin er lektor i international politik ved Bilkent Universitet i Ankara.

europæiske dilemma

EURO-SKEPTIKERE I FREMGANG. Tyrkiets forhold til den europæiske integrationsproces går tilbage til slutningen af 1950'erne, men i det sidste årti er forholdet begyndt at ændre karakter. I 1999 fik Tyrkiet status som kandidatland. Op til og efter denne beslutning tog Tyrkiets europæisering fart. Den økonomiske krise i 2001 skabte en åbning ikke kun for de finansielle og økonomiske reformer, som Valutafonden krævede, men også for de politiske reformkrav fra EU. I løbet af denne periode ændrede Tyrkiet flere gange sin grundlov for at forbedre menneskerettighederne, styrke retsstaten, og omstrukturere de demokratiske institutioner. Selv om der fortsat er problemer med at implementere disse reformer, er den fremherskende vurdering at Tyrkiet er nået langt i forhold til at leve op til vestlige standarder.

Desillusionering

I løbet af det sidste års tid er der imidlertid mange i Tyrkiet som er blevet mere og mere desillusionerede over europæiseringsprojektet. Denne skuffelse skyldes delvist den ustabilitet, der er fulgt i kølvandet på de store forandringer.

Men forklaringen er også at visse kredse i Tyrkiet har fremstillet reformprocessen som del af en vestlig strategi der har til formål at splitte landet og/eller at bløde op på sekularismen med det formål at gøre landet til en bedre model for andre »muslimske« samfund, så der skabes et »Stor-Mellemøsten«. USA's krig mod Irak har også givet — ammunition til — disse konspirationsteorier. Krigen blev retfærdiggjort med argumenter om at »demokratisere« Mellemøsten og skabe samtidig mulighed for (om end utilsigtet) at kurdiske separatister kunne bruge det nordlige Irak som base for angreb mod Tyrkiet.

Andre »beviser« på den vestlige strategi

har været de skuffende bemærkninger fra nogle EU-politikere om at Tyrkiets bestræbelser på europæisering var håbløse pga. landets mangel på »europæisk identitet«, og det voksende pres på Tyrkiet for at karakterisere drabene på armenierne under Første Verdenskrig som et »folkemord«.

I denne situation hvor stadig flere hævder at Vesten er »ude på at tage« Tyrkiet, er den offentlige mening begyndt at skifte fra den hidtidige begejstrede pro-EU-holdning. Resultatet er at anti-vestlige holdninger er i fremgang, men disse holdninger har ikke (endnu) givet sig udtryk i krav om at droppe Tyrkiets pro-vestlige orientering.

Redskab for udvikling

I de tidlige år af Tyrkiets forhold til det europæiske integrationsprojekt stræbte den tyrkiske elite efter et medlemskab som det næste skridt i Tyrkiets udvikling og vestliggørelse. Dengang blev det Europæiske Fællesskab opfattet som den økonomiske gren af NATO. Ved at gå med i endnu en vestlig institution forventede Tyrkiet at fasttømre sine bestræbelser på at blive vestligt.

For det andet var (og er) den økonomiske side af medlemskabet af enorm betydning hvilket førte til en aftale om en toldunion som trådte i kraft i 1996.

For det tredje var

tilhængerne af EU-medlemskabet ivrige for at efterligne den hurtige udviklingsproces som andre kandidatlande gennemførte som forberedelse, og som fortsatte efter at de var blevet medlemslande.

Den symbolske betydning af at placere landet i Vesten kan ikke undervurderes. Tyrkiets vestliggørelse var aldrig, som mange tror, blot et spørgsmål om at vælge en bestemt livsstil. Det var også en strategi til at undgå en placering i periferien af det internationale politiske og økonomiske samfund. Sådanne bekymringer har deres rødder i erindringen om de sidste dage af det Osmanniske Rige som traumatiserede Tyrkiets elite — erindringen om at Anatolien blev skubbet ud i periferien af det økonomiske verdenssystem og stod på randen af opløsning. Disse bekymringer har gennem hele den republikanske periode været en drivkraft i projektet for en vestliggørelse.

Tyrkiets europæiske dilemma

Broget koalition

Disse bekymringer er en del af forklaringen på den nuværende forvirring i forhold til EU-medlemskabet. Nogle tyrkere, herunder dele af eliten som tidligere stod i spidsen for den pro-vestlige kurs, har vendt det europæiske projekt ryggen, fordi de nu vurderer at prisen for medlemskabet bliver for høj. Ændringen i Tyrkiets samfundsopbygning og den politiske dagsorden, gennem en europæisering, risikerer at marginalisere den nuværende elite og dens interesser.

I forsøget på at modstå denne marginalisering er Tyrkiets euro-skeptikere – en løs koalition som omfatter aktører fra eliten og såvel statslige som ikke-statslige kredse, og hvis interesser går på tværs af klassemæssige og andre interesser – denne koalition er begyndt at spille på den ovennævnte frygt.

Hvor det europæiske projekt tidligere blev præsenteret som en løsning på Tyrkiets usikkerhed i den tidlige republikanske periode, så bliver det nu fremstillet af euro-skeptikerne som en trussel mod Tyrkiets territoriale integritet.

Mærkbare resultater

I andre medlems- og ansøgerlande bekymrer euroskeptikere sig mest om at medlemskabet kan begrænse landets suverænitet. I modsætning hertil har Tyrkiets euroskeptikere genoplivet fortidens frygt for at landet bliver splittet og nærmest koloniseret under nye former.

Hvor euroskeptikerne er bekymrede for at fremtiden bliver som fortiden, så frygter fortalere for en europæisering af Tyrkiet en fremtid som bliver meget forskellig fra fortiden. De er usikre på den modsætningsfyldte

dynamik i globaliseringen og kravene fra Tyrkiets unge og voksende befolkning. De betragter Tyrkiets EU-medlemskab som en sikkerhedspolitik i sig selv: et redskab som både vil bidrage til at stabilisere Tyrkiets udenrigspolitiske relationer og landets økonomi, og som samtidig vil etablere et sikkert grundlag for reformer. De mærkbare fremskridt i reformperioden efter EU's godkendelse af Tyrkiets status som kandidatland i 1999 har skabt en bevidsthed om deres egen strategis overlegenhed.

I løbet af denne periode faldt Tyrkiets kronisk høje inflationsrate fra over 80 procent til et-cifrede tal, udenlandsk kapital begyndte at strømme ind, længe lovede demokratiske rettigheder og

friheder kom på plads (trods fortsatte problemer med at sikre disse rettigheder), og forholdet til nabolandene blev stabiliseret.

EU som garant for religionsudøvelse

Reformisternes største problem er ikke den offentlige opinion i Europa hvor der fortsat er udbredt skepsis over for Tyrkiet. Den største forhindring er efterhånden Tyrkiets egen offentlighed som i stigende omfang er blevet træt af det europæiske projekt.

Dette har ikke været tilfældet hele tiden. I en kort periode mellem 1999 og 2006 fremstod projektet for en europæisering af Tyrkiet som det eneste projekt som nød bred støtte, både fra staten og fra offentligheden. Dette mellemspil faldt sammen med at dele af de hidtidige fundamentalistiske kredse i Tyrkiet hilste europæiseringsprojektet velkommen som en løsning ikke kun på Tyrkiets økonomiske og politiske udfordringer, men også på deres egne problemer.

I Istanbul, Ankara og Izmir var der i foråret millionstore demonstrationer med krav om at stat og religion fortsat skal være adskilt.

eksempel er den franske præsident Nicholas Sarkozy som, før han blev valgt, opfordrede til at afvise Tyrkiets EU-ansøgning.

Urealistiske alternativer

Dynamikken i relationerne mellem Tyrkiet og EU/USA i de senere år har kun gjort det mere tydeligt at Tyrkiets europæiske dilemma i øjeblikket handler mindre om udenrigspolitik og mere om indenrigspolitik. Derfor bliver udenrigspolitiske alternativer til EU-medlemskabet kun lanceret for at afspejle Tyrkiets europæisering og ikke som et reelt udenrigspolitisk alternativ til en alliance med Vesten.

Et af disse alternativer går ud på at etablere en alliance med Rusland – et land som indtil nu ikke har valgt et fuldkomment demokrati. Et andet alternativ som for tiden præsenteres af Tyrkiets euroskeptikere, er en stor euro-asiatisk alliance med Rusland plus de centralasiatiske lande og/eller Iran. Tyrkiets »euro-asiere« som er kvikke til at pege på det økonomiske potentiale i en sådan region glemmer ofte at fortælle hvor usandsynligt det er at realisere dette potentiale. Hverken en alliance med Rusland eller en euro-asiatisk model er et realistisk alternativ. Styrken i disse forslag ligger ikke i deres evne til at skabe, men til at nedbryde.

Det oprindelige formål bag Tyrkiets orientering mod Europa – dvs. at være eller blive vestligt – står ikke længere øverst på de tyrkiske reformpolitikeres dagsorden. De er tiltrukket af de demokratiske strukturer som EU har muliggjort. Løftet om at styrke Tyrkiet gennem demokratisering har bragt de tidligere venstreorienterede skeptikere og tidligere fundamentalister sammen om et europæiseringsprojekt. Hvis de har valgt det europæiske projekt som en løsning på Tyrkiets problemer – et projekt som trods alle udfordringer stadig er på sporet, så er det fordi reformprocessen afhænger af EU's motor. Hvis bare Tyrkiets reformpolitikere var i stand til at holde tempoet af egen kraft. ♦

Den oprindelige formål bag Tyrkiets orientering mod Europa – dvs. at være eller blive vestligt – står ikke længere øverst på de tyrkiske reformpolitikeres dagsorden. De er tiltrukket af de demokratiske strukturer som EU har muliggjort. Løftet om at styrke Tyrkiet gennem demokratisering har bragt de tidligere venstreorienterede skeptikere og tidligere fundamentalister sammen om et europæiseringsprojekt. Hvis de har valgt det europæiske projekt som en løsning på Tyrkiets problemer – et projekt som trods alle udfordringer stadig er på sporet, så er det fordi reformprocessen afhænger af EU's motor. Hvis bare Tyrkiets reformpolitikere var i stand til at holde tempoet af egen kraft. ♦

Analysen har tidligere været bragt på Foreign Policy in Focus' hjemmeside, <http://fpif.org/fpif.txt/4353>. Mellemrubrikker er indsat af NOTAT.

De tidligere fundamentalister som dannede AKP (Retfærdigheds- og Udviklingspartiet) blev overbevist om at hvis den sekulære statselite blev bundet op på EU's rettigheder og regler, så ville det give større frihed til religionsudøvelse i Tyrkiet – mere end den gældende forståelse og praksis tillader. Uanset snæversynet hos en lille gruppe af kernevælgere (under 8 procent), var AKP i stand til at vinde 34 procent af stemmerne ved valget i 2002 og danne en etparti-regering, takket være vælgernes pro-europæiske forhåbninger.

Frygt for »demokratiske« islamister

AKP's reformpolitik har givet mange tyrkere konkrete økonomiske fordele og har dermed bidraget til at øge partiets popularitet blandt vælgerne. Men samtidig har det nye konservativt-demokratiske image hos de tidligere fundamentalistiske kadre, skabt en frygt i brede kredse. De frygter at reformprocessen vil udfordre institutionerne i den tyrkiske sekulære enhedsstat.

Selv om realiteterne bag denne frygt kan diskuteres, vidner de sekulære massedemonstrationer i foråret 2007 om at frygten er til stede. Disse demonstrationer faldt sammen med AKP's forsøg på at vælge en af sine egne, udenrigsminister Abdullah Gül, til præsident. Det mislykkede forsøg – en proces som blev overskygget af en hjemmeside-erklæring fra militæret og en omdiskuteret beslutning i Højesteret – fik premierminister Recep Tayyip Erdogan til at udskrive valget den 22. juli.

Klodset håndtering

I modsætning til den almindelige forestilling om at Tyrkiet er delt mellem sekulære og fundamentalister, er kampen præget af myriade

af aktører med konkurrerende visioner for Tyrkiets fremtid: inden for eller uden for EU.

AKP gav næring til det forsimplede billede med sin klodsede håndtering af Tyrkiets sekulære arv. Et eksempel er det kortvarige forsøg på at forbyde utroskab, et andet er premierministerens åbenlyse og højroastede utilfredshed da den Europæiske Menneskerettighedsdomstol godkendte den tyrkiske domstols forbud mod at bære tørklæder på offentlige steder. Selv om AKP-ledelsen erklærer sin støtte til sekularisme som et af republikkens grundlovmæssige principper, så har disse begivenheder skabt forvirring og givet næring til Tyrkiets euroskeptikere. Ironisk nok er det sådan at selv om der i Europa er en udbredt frygt for at der kan ske et religiøst tilbageslag i Tyrkiet, og selv om Menneskerettighedsdomstolen bakkede op om den tyrkiske domstols forbud mod tørklæder i offentligt rum, så mistænker mange i Tyrkiet EU for (sammen med USA) at forsøge at underminere landets sekulære status.

Fremtiden

Den tyrkiske offentlighed er utilfreds med europæiseringen ikke kun pga. EU's krav om forandringer og den ustabilitet der er fulgt i kølvandet på reformprocessen. Den tyrkiske offentlighed kræver også forandring.

Det konfliktfyldte signal fra EU går ud på at hægte Tyrkiet af. På den ene side har EU-bureaukratiet siden 1999 holdt Tyrkiet på sporet gennem forhandlinger og fremme af reformer – reformer som er blevet mulige takket være ofre fra både statslige og ikke-statslige aktører. På den anden side har nogle EU-politikere åbent talt imod Tyrkiets medlemskab og dermed yderligere kompliceret arbejdet for reformpolitikere. Det seneste

Morten Messerschmidt, Dansk Folkeparti:
Nej til Tyrkiet

Turen til Bruxelles kan ende i Teheran

Dansk Folkepartis EU-ordfører mener det er helt urealistisk at forestille sig tyrkisk EU-medlemskab. Jo mere Tyrkiet trækkes mod vest, desto mere sejler skibet mod øst, siger Morten Messerschmidt.

NEJ TIL TYRKIET. Dansk Folkeparti har en vare på hylderne, som intet andet parti i Danmark kan byde vælgerne: Partiet er imod forhandlingerne om Tyrkiets optagelse i EU og imod at det skulle ende med medlemskab af Unionen.

Partiets EU-ordfører, Morten Messerschmidt, siger at han først og fremmest ikke har fantasi til at forestille sig at de nuværende forhandlinger skulle ende med medlemskab:

»Det der sker i øjeblikket er at landet vender sig væk fra EU, vender sig væk fra Vesten, og bevæger sig i mere islamisk retning. Det er en reaktion på den relativt aggressive adfærd fra EU's side på at ændre Tyrkiet. En adfærd hvor man på en række områder forsøger at få Tyrkiet til at passe ind i som et vestligt land,

så landet passer ind i vores begreber om ligestilling osv.«

»Men Tyrkiet hviler ikke på samme udgangspunkt. Man kan ikke lave disse ændringer af Tyrkiet uden at skabe en modreaktion. Man kan tværtimod sige: EU søger at hive dem til Bruxelles, men resultatet er at de havner i Teheran«, siger Morten Messerschmidt.

Det er gået for stærkt

Om så landet opfylder samtlige tænkelige kriterier for EU-medlemskab en dag, er det så alligevel et aldrig, aldrig nogensinde?

»Nej. Men vores nej til Tyrkiet bygger på en realistisk vurdering af landets muligheder for at udvikle sig i retning af EU. Der er selvfølgelig en teoretisk mulighed for at få bragt

For sikkerhedens skyld

Vi er bedre stillet med et Tyrkiet inden for end uden for EU. JuniBevægelsens Hanne Dahl mener at et EU-medlemskab vil gavne de kræfter i Tyrkiet, som går i retning af en moderne sekulær stat.

JA TIL TYRKIET. »Der skal sendes et klart og entydigt signal om at vi gerne vil have dem med. Hovedårsagen er sikkerhedspolitisk. Det er vigtigt at få Tyrkiet med i »det gode selskab«, frem for at de står udenfor,« siger Hanne Dahl som er formand for JuniBevægelsen.

Hun kalder det blød sikkerhedspolitik og et redskab i kampen mod terror.

»Ved at lave en tilnærmelse til Tyrkiet og være med til at få en demokratisk stat med islamisk tilsnit kan vi åbne en vej ud af hele

Tyrkiet i overensstemmelse med Københavns-kriterierne, men tyrkerne ønsker det ikke.

Messerschmidt er godt tilfreds med at EU har fastfrosset 27 ud af de 35 kapitler, der forhandles om med henblik på medlemskab, og ser det som et første skridt til at sige at medlemskab ikke er nogen god idé.

»I det hele taget skal man være forsigtige med at udvide – det er allerede gået for stærkt – vi har store problemer med den seneste udvidelse med Rumænien og Bulgarien.

Enten fortsætter den nuværende udvikling med dybere og dybere integration – eller også fortsætter man på en mindre dybtgående måde, hvor vi lægger nogle overordnede rammer og hvor man mindsker den politiske integration ganske kraftigt.«

Ligestyldigt hvilken traktat

EU-forfatningens fader, Giscard d'Estaing, har sagt at forfatningen er udformet så Tyrkiet ikke skal med, på grund af stemmевægte som følger befolkningstallet. Er du enig?

»Det har han jo fuldstændig ret i. Jeg vil gerne have Tyrkiet med i toldunion og frihandelsområde. Men der hvor vi får problemer er hvis Tyrkiet skal have flest stemmer i Rådet og flest medlemmer af Europa-Parlamentet og én dommer ved EU-domstolen.«

Men vil du så råde læserne til enten for

eller imod EU-forfatningen, hvis man er henholdsvis for eller imod tyrkisk EU-medlemskab?

»Det kommer overhovedet ikke til at ændre noget som helst. Jeg er imod EU-forfatningen, men kan ikke se at det har noget som helst med Tyrkiet at gøre. Ligestyldigt hvilken traktat, man ville optage Tyrkiet i, ville det være en katastrofe. Samarbejdet ville blive lammet. ♦

Dansk Folkepartis ungdom forsøgte op til starten på optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet at gøre opmærksom på sin holdning med dette plakatudkast: Fogh med tyrkisk fez på hovedet, og Roskilde Domkirke med den tyrkiske halvmåne på toppen.

det morads der hersker i Melleømøsten,« siger hun. Endnu er Tyrkiet dog ikke modent til medlemskab. Derfor skal der fortsat være fokus på Københavns-kriterierne, men der skal ikke være skrappe krav til Tyrkiet end til andre lande, understreger hun.

»Bulgarien og Rumænien levede ikke 100 procent op til alle kriterierne, men de blev alligevel medlemmer, fordi det alt andet lige var til gavn for udviklingen. Min pointe er at vi stiller skrappe krav til Tyrkiet, fordi de er muslimer, og det tror jeg ikke er klogt,« lyder det fra JuniBevægelsens formand.

Hanne Dahl er enig i at det kan give mange problemer at integrere et så anderledes land som Tyrkiet i EU. Og at løse disse problemer vil stille krav til EU-systemet.

»Vi er nødt til at opgive tanken om at alle i EU skal gøre alting på samme måde, det er en forudsætning. Man må gå væk fra den nuværende udvikling i EU hvor man laver fælles regler om alt.«

Men er det ikke så urealistisk at det i praksis udelukker Tyrkiet?

»For ti år siden ville vi også have sagt at det var urealistisk at få Rumænien med. Jeg vil hellere vende det om og sige at vi skal sende et utvetydigt signal om at Tyrkiet skal være medlem, og så må vi gå videre med en dagsorden for hvordan EU skal laves om.«

Det islamiske AKP-parti vandt for nylig en overbevisende valgsejr i Tyrkiet. Går det ikke den forkerte vej?

»Meget peger i en foruroligende retning. Jeg tror det er sket, fordi vi har lukket af. Det har givet de islamiske kræfter vind i sejlene, da man lukkede døren for forhandlinger sidste år så meget at det er svært at se lys gennem sprækken. Det har været meget skadeligt, og det spæde analytikere allerede dengang. Det er en naturlig reaktion, at hvis vi ikke er gode nok til jer, hvorfor skulle vi så tilpasse os.«

En af de største forhindringer for Tyrkiets medlemskab er ifølge Hanne Dahl forslaget til en ny EU-traktat. Af mange grunde er hun modstander af traktaten. En af dem er de nye stemmeregler hvor landene får indflydelse efter deres indbyggertal. Det vil i praksis forhindre optagelsen af Tyrkiet, fordi Tyskland og Frankrig vil blokere, mener hun.

Betyder det at med forfatningen som den nu er foreslået, vil Tyrkiet ikke blive medlem?

»Stemmereglerne er en hindring for at de andre lande vil gå med til det, så ud fra en realpolitisk betragtning er det ikke realistisk.«

Altså et argument for at stemme nej til den nye traktat?

»Ja, hvis man vil have Tyrkiet med, skal man stemme nej.« ♦

Hanne Dahl, JuniBevægelsen. Ja til Tyrkiet

Skal Tyrkiet være medlem af EU?

Her kan du se hvad de politiske partier selv skriver. Læs også side 28-29 om JuniBevægelsens og Dansk Folkepartis holdning.

Konservative

Konservative støtter demokratiseringen af Tyrkiet og deres bestræbelser på at opfylde EU's strenge optagelseskrav; men det er umuligt at sige noget om, hvornår de i givet fald kvalificerer sig til optagelse. Udviklingen går ikke ubetinget den rigtige vej i øjeblikket. Desuden er der mange europæere, som føler, at Tyrkiet kulturelt og geografisk er på grænsen for, hvilke lande, EU kan omfatte. Det er også en holdning, som man må respektere.

EU har ikke givet Tyrkiet noget ufravigeligt løfte om medlemskab under alle omstændigheder, og det skal EU heller ikke. Den suspension af forhandlingerne som fulgte Tyrkiets uvilje mod at normalisere forholdet med Cypern, viser med al ønskelig tydelighed, at grundlaget endnu langt fra er optimalt. Det Tyrkiet, som forhåbentlig en dag bliver klar til optagelse i EU vil være et helt andet land, end det vi kender i dag.

Venstre

Det vil ikke være klogt af EU at skubbe Tyrkiet fra sig. Tyrkiet skal have en fair chance for EU-optagelse, hvis de lever op til alle EU-kravene. Tyrkiet har muligheden for at blive det gode eksempel, der smitter af på de sydlige naboer i Mellemøsten.

I 2005 blev der formelt indledt optagelsesforhandlinger, men det betyder ikke, at Tyrkiet dermed er lovet automatisk optagelse i EU. Først skal Tyrkiet leve op til hårde EU-krav om blandt andet en velfungerende markedsøkonomi og nogle veludviklede demokratiske institutioner, der kan garantere borgernes menneskerettigheder. Indtil nu er EU's forhandlinger med Tyrkiet ikke gået særligt godt, hvorfor tyrkisk medlemskab af EU måske aldrig bliver til noget. Under alle omstændigheder har det lange udsigter.

Socialdemokraterne

Der er en lang og sej proces i vente før et tyrkisk medlemskab af EU kan komme på tale. De krav Tyrkiet skal leve op til betyder, at landet vil være både demokratisk og økonomisk velfungerende, når og hvis Tyrkiet optages i EU. Et EU-medlemskab forudsætter både respekt for EU's retsgrundlag og for menneskerettigheder.

Socialdemokraterne håber, at Tyrkiet er i stand til at gennemføre denne nødvendige forandringsproces. Allerede nu har alene udsigten til medlemskab haft en gavnlig effekt på den politiske udvikling i Tyrkiet. Landet har f.eks. afskaffet dødsstraffen, accepteret kurdisk som sprog til skolerne og indført større civil kontrol med det magtfulde militær. Det er derfor vigtigt, at den positive udvikling ikke stoppes ved at smække døren i overfor Tyrkiet.

Radikale

At bidrage til fred og stabilitet i Europa har altid været det overordnede perspektiv for Det Radikale Venstre helt fra vi blev medlem af EF i 1972 og senere ved EU's udvidelser. Derfor er det helt afgørende, at optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet fastholdes.

At hovedparten af den tyrkiske befolkning er muslimer, må aldrig blive et argument for udelukkelse. Derimod kan manglende respekt for menneskerettigheder, anvendelse af tortur, militærets politiske indflydelse og fraværet af en ombudsmandsinstitution være hindringer for Tyrkiets optagelse i EU. Tyrkiet skal igennem en lang proces for at overbevise Europa om, at demokrati, respekt for menneskerettigheder og retsstaten ikke kun er formelt vedtaget, men også virker i praksis. Vi er også nødt til allerede nu at fortælle den tyrkiske befolkning, at der er betydelig risiko for, at et eller flere medlemslande modsætter sig tyrkisk medlemskab.

Socialistisk Folkeparti

SF støtter optagelsen af Tyrkiet i EU, såfremt Tyrkiet lever op til Københavnkriterierne. EU skal presse Tyrkiet i forhold til overholdelse af menneskerettighederne og sætte fokus på minoriteternes og kvindernes retssikkerhed og rettigheder i Tyrkiet. Der skal arbejdes for bedre repræsentation af minoriteter og kvinder i det politiske liv. SF anbefaler en overgangsordning i forhold til arbejdskraftens frie bevægelighed. SF støtter særlige støtteordninger for Tyrkiet i forbindelse med optagelsen, så de strukturelle ændringer, der sandsynligvis vil ske på landbrugsområdet og i forhold til den offentlige sektor, afhjælpes bedst muligt.

Folkebevægelsen mod EU

Folkebevægelsen mod EU er generelt set hverken tilhænger eller modstander af udvikelse. På den ene side kan vi ikke anbefale medlemskab af en unionsdannelse, vi selv vil forlade. På den anden side mener vi, at andre befolkninger selv må bestemme, hvad de vil, og vi respekterer beslutninger, som er truffet på et reelt demokratisk grundlag. Men under alle omstændigheder kræver Folkebevægelsen respekt for menneskerettighederne.

Selvom folkene i Tyrkiet og mange andre lande i regionen i høj grad trænger til en mere fredelig og demokratisk udvikling, så kan de desværre ikke sætte deres lid til EU i denne sammenhæng. Når tingene sættes på spidsen, er EU hverken fredens eller demokratiets projekt. Der er brug for andre og bedre internationale kræfter end EU.

Enhedslisten

Enhedslisten afviser alle forsøg på ud fra religiøse eller etniske overvejelser at udelukke europæiske lande fra medlemskab af EU eller andre europæiske organisationer, som det pågældende land selv ved demokratisk beslutning ønsker at være medlem af, og dette princip gælder også for Tyrkiet. Tyrkiet skal leve op til de krav om menneskerettigheder og demokrati, som alle andre lande skal leve op til, for at blive medlem af EU. Der er en tendens til, at man prøver at pålægge Tyrkiet yderligere krav i forhold til de krav, man pålægger andre lande. Vi vender os kraftigt imod de kræfter i Danmark, herunder Dansk Folkeparti, der prøver at puste til fremmedhad og fremmedhætz i debatten om tyrkisk medlemskab af EU. Den endelige beslutning om, hvorvidt Tyrkiet skal være fuldgældigt medlem af EU, bør træffes af det tyrkiske folk på en demokratisk måde.

Ny Alliance

Udvidelsen af EU skal fortsætte men være bæredygtig. Tyrkiet, Ukraine og Balkanlandene skal være velkomne i EU, såfremt de opfylder alle de europæiske krav – Københavnkriterierne – som er kravene om menneskerettigheder, god regeringsførelse, økonomi, miljø, retsstat med videre. ♦

KUNSTKLUBBEN

ORIGINAL KUNST TIL LAVE PRISER

Litografierne er nummererede og signerede af kunstnerne og du kan vælge mellem mere end 125 forskellige.

www.kunstklubben.dk

Tænk tanken ... Ny Agenda

"Med eller uden FN-mandat" kan downloades gratis på www.nyagenda.dk eller bestilles gratis og forsendelsesfrit i trykt format.

Ny rapport

Med eller uden FN-mandat

Mener du, at vestlige lande og sammenslutninger f.eks. USA og EU skal kunne udføre militære operationer i andre dele af verden, uden et FN-mandat?

Vi har spurgt danskerne og Folketingets partier, i rapporten ser vi på, om der er et opbrud i holdningen til FN, og hvor vi så er på vej hen og med hvilke konsekvenser.

Udgivelsen er støttet af Enkefru Plums Støttefond og Nævnet til Fremme af Debat og Oplysning om Europa

Hvor er EU på vej hen?

Er EU's såkaldte reformtraktat det samme som EU-forfatningen? Hvad betyder et nej?

Konference på Christiansborg i Fællessalen
Søndag den 11. november kl. 12-16

Oplæg ved bl.a.

- * Ditte Staun (Folkebevægelsen mod EU)
- * Pelle Christy Geertsen (ledelsesmedlem, JuniBevægelsen)
- * Pernille Frahm (Udfordring EUROPA, og tidl. MF og MEP for SF)
- * Bjørn Elmquist (tidl. radikal MF)
- * Klaus Lorentzen (Fagbevægelsen mod Unionen)
- * Mette Abildgaard Jacobsen (KU's EP-kandidat),
- * Jens-Peter Bonde (MEP, JuniBevægelsen)
- * Søren Søndergaard (MEP, Folkebevægelsen mod EU)
- * Drude Dahlerup (Ny Agenda)
- * Rune Lund (MF, Enhedslisten)
- * Rune Kristensen (formand, Konservativ Ungdom)
- * talere fra udlandet bl.a. Thomas Rupp fra European Referendum Campaign

Deltagelse er gratis. Tilmelding - senest 5/11 kl. 9.00: info@euforfatningnej.dk

Information Helge Rørtoft-Madsen tlf. 39 30 06 44/26 82 55 62

Konferencen er støttet af Nævnet for Fremme af Debat og Oplysning om Europa

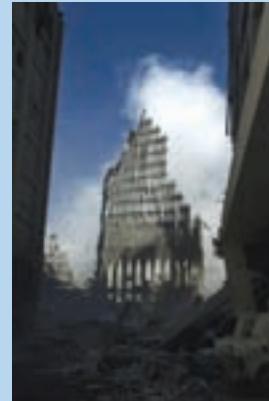
Borgerinitiativet Ja til Europa - Nej til EU-forfatning - www.euforfatningnej.dk

Næste nummer

Lov og orden i Europa

Mange danskere har forbandet de lange køer i lufthavnen som skyldes den skærpede kontrol af luftfartspassagerer. Men har det bidraget til at EU er kommet tættere på målet om at blive »et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed«? I mange år var retspolitikken stort set et nationalt anliggende. Men især

efter 11. september 2001 er der, med henvisning til »terrorbekæmpelsen«, kommet fart på, og i dag er retspolitik et af EU-systemets vigtigste politikområder.

Retsikkerhed

Registrering, kontrol, overvågning og udlevering af informationer og personer både inden for EU og til tredjelande har nået et

omfang hvor flere og flere spørger: Krænker vi borgerens retssikkerhed? Er den enkeltes frihed ved at blive tilsidesat af et erklæret hensyn til samfundets sikkerhed? Virker det? Er det pengene værd?

I næste nummer af NOTAT vender vi svarene og giver nogle eksempler på hvad det i praksis betyder.

Den danske undtagelse

Danmark har siden 1993 haft en undtagelse fra EU-samarbejdet på dele af det retspolitiske område. Med jævne mellemrum får vi at vide at denne undtagelse er en stor hæmsko som forhindrer Danmark i at tage del i EU-samarbejdet. Desuden blokerer den for et nødvendigt samarbejde om flygtninge i Europa.

Hvis – eller når – den ny traktat træder i kraft, får undtagelsen større vægt, da Danmark havner udenfor EU's politisamarbejde og terrorbekæmpelse. Altså må undtagelsen laves om, mener regeringen.

Men hvad indebærer det at stå udenfor, og hvad kan det komme at betyde i fremtiden?

Vi undersøger hvad som er fup, og hvad som er fakta, i en sag som kommer stadig tættere på at blive afgjort af en folkeafstemning.

Test din viden

Svarene kan du finde i artiklerne inde i bladet, eller se de rigtige svar på side 31.

1. Hvad hedder Tyrkiets største by?	a) Istanbul	b) Ankara	c) Cairo
2. Hvornår besluttede EU at starte optagelsesforhandlinger med Tyrkiet?	a) 2002	b) 2004	c) 2006
3. Hvad er det mest omdiskuterede forhold ved den tyrkiske præsidents kone?	a) hun er lesbisk	b) hun bærer slør	c) hun er ateist
4. Hvor mange gange har det tyrkiske militær taget magten ved et kup?	a) aldrig	b) tre gange	c) fem gange
5. Hvad hedder den særlige religiøse retning som op mod en tredjedel af Tyrkiets muslimer tilhører?	a) alevier	b) baha'i	c) drusere
6. Hvad hedder den væbnede kurdiske guerillabevægelse?	a) AKP	b) PKK	c) DTP
7. Hvad kaldes de betingelser Tyrkiet skal leve op til for at blive medlem af EU?	a) Luxembourg-protokollen	b) »de fem gyldne krav«	c) København-kriterierne
8. Hvad hedder Tyrkiets premierminister?	a) Abdullah Gül	b) Abdullah Öcalan	c) Recep Tayyip Erdogan
9. Hvilket dansk parti er modstander af Tyrkiets medlemskab af EU?	a) Dansk Folkeparti	b) Enhedslisten	c) Ny Alliance
10. Hvornår er det ifølge tidsplanen meningen at Tyrkiet bliver medlem af EU?	a) det er ikke fastsat	b) 2010	c) 2015

Adressfelt

DANMARK

PP

Maskinel magasinpost
Blad ID: 42567

Postafsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Udgiver og kontraktadr.:
NOTAT
Nordkysrvejen 2F
8961 Allingåbro
Tlf. 86 48 16 00